

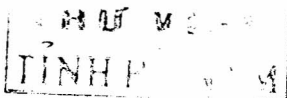
HUYỆN ỦY - HĐND - UBND HUYỆN THANH LIÊM
TỈNH HÀ NAM

Thanh Liêm

KỶ YẾU

**HỘI NGHỊ GẶP MẶT CÁC NHÂN CHỨNG
TRONG TRẬN CHIẾN ĐẤU CHỐNG CÀN TẠI NÚI CHÙA
XÃ THANH TÂM, NGÀY 21-5-1954**

ĐC: 592

THANH LIÊM, THÁNG 5 NĂM 2009

LỜI MỞ ĐẦU

Huyện Thanh Liêm, tỉnh Hà Nam là vùng quê văn hiến giàu truyền thống cách mạng. Quá trình đấu tranh dựng nước và giữ nước đã hun đúc nên phẩm cách cao quý của người dân Thanh Liêm: Cần cù, sáng tạo trong lao động sản xuất; đoàn kết, anh dũng trong chống giặc ngoại xâm. Mỗi con đường, ngọn núi, dòng sông; mỗi làng, xã đều gắn với những chiến công oanh liệt. Người Thanh Liêm luôn tự hào đã đóng góp xứng đáng vào sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc của dân tộc.

Thời kỳ thực dân Pháp xâm lược, quân và dân huyện Thanh Liêm đã phát huy truyền thống yêu nước, thực hiện đường lối toàn dân kháng chiến, toàn diện kháng chiến, phối hợp với các đơn vị bộ đội tiêu hao, tiêu diệt nhiều sinh lực địch góp phần cùng với quân và dân cả nước làm nên chiến thắng lịch sử Điện Biên Phủ.

Sau ngày 7 tháng 5 năm 1954, do thất bại nặng nề ở Điện Biên Phủ, thực dân Pháp điên cuồng tổ chức các trận càn quét, gây ra biết bao tội ác đối với quân và dân ta. Vì thế, quân và dân ta vẫn phải tiếp tục chiến đấu bảo vệ đồng bào, chặn bàn tay tội ác của thực dân Pháp. Trận chiến đấu chống càn của quân và dân Thanh

Liên phối hợp với Tiểu đoàn 227, Trung đoàn 95, Đại đoàn 325 (Đại đoàn Bình Trị Thiên) tại núi Chùa, xã Thanh Tâm ngày 21 tháng 5 năm 1954 là một minh chứng cụ thể. Đây là một trận chiến đấu bi hùng với sự hy sinh lớn lao của quân và dân ta góp phần làm nên chiến thắng, chống thực dân Pháp của dân tộc ta.

Sau trận đánh, quân và dân xã Thanh Tâm đã phối hợp với đơn vị tổ chức tìm kiếm thi thể, truy điệu và an táng các liệt sỹ. Tuy nhiên, việc làm trên cũng không thể nào tương xứng với sự hy sinh, mất mát quá lớn của các chiến sỹ. Trên thi thể không một dòng địa chỉ, không phiên hiệu đơn vị, địa phương chỉ biết đón các chiến sỹ về nghĩa trang liệt sỹ quê hương với phần mộ "Vô danh" và hằng năm tổ chức giỗ trận vào đúng ngày mà các chiến sỹ chiến đấu, hy sinh. Mặc dù cấp uỷ đảng, chính quyền, quân và dân huyện Thanh Liêm, xã Thanh Tâm đã tổ chức nhiều hoạt động tri ân các liệt sỹ, song vẫn còn nhiều việc cần tiếp tục nghiên cứu, làm sáng lại lịch sử trận chiến đấu bi hùng này, nhằm góp phần giáo dục lòng yêu nước cho các thế hệ mai sau.

Thể theo nguyện vọng của Đảng bộ, chính quyền, nhân dân huyện Thanh Liêm và đông đảo các cựu chiến binh, cựu du kích, các thân nhân liệt sỹ đã chiến đấu, hy sinh tại núi Chùa, xã Thanh Tâm ngày 21/5/1954, được sự nhất trí của Tỉnh uỷ, UBND tỉnh Hà Nam, ngày 21/5/2009, Huyện uỷ, UBND huyện Thanh Liêm mở hội nghị gặp mặt các nhân chứng lịch sử nhằm khẳng định những

chiến công của quân và dân huyện Thanh Liêm trong cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp xâm lược. Đồng thời làm rõ hơn diễn biến, kết quả, ý nghĩa của trận chiến đấu chống càn của Tiểu đoàn 227, Trung đoàn 95 (Đại đoàn 325) và Tiểu đoàn 884, Trung đoàn 48 (Đại đoàn 320) cùng với du kích xã Thanh Tâm và huyện Thanh Liêm. Hội nghị đã diễn ra trong bầu không khí tự hào, xúc động. Các ý kiến của các cựu chiến binh, cựu du kích đều được Ban tổ chức hội nghị trân trọng và ghi chép đầy đủ.

Thực hiện sự chỉ đạo của Huyện uỷ, Ban chỉ huy quân sự huyện biên tập các ý kiến thành kỷ yếu hội nghị. Do khuôn khổ cuốn kỷ yếu, Ban biên tập chỉ giới thiệu được một số bài phát biểu của các đồng chí lãnh đạo địa phương, một số ý kiến của các cựu chiến binh, các du kích và thân nhân gia đình liệt sỹ. Ban biên soạn rất mong các quý vị đại biểu lượng thứ.

Trong quá trình tập hợp tư liệu, do nhiều lý do nên có thể còn thiếu nhiều thông tin về trận đánh. Chúng tôi rất mong các cơ quan, đơn vị trong và ngoài quân đội; các nhân chứng lịch sử và quý bạn đọc cung cấp thêm tư liệu, hiện vật để địa phương tiếp tục hoàn thiện. Huyện uỷ, UBND huyện Thanh Liêm xin chân thành cảm ơn Tỉnh uỷ, Hội đồng nhân dân, UBND tỉnh Hà Nam; Ban Tuyên giáo Tỉnh uỷ, Bộ CHQS tỉnh, Sở Lao động – Thương binh và Xã hội, các cơ quan ban, ngành của tỉnh. Cảm ơn Báo Quân đội nhân dân, Viện Lịch sử quân sự Việt Nam, báo

Lao động và Xã hội, Báo Cựu chiến binh, Đài Phát thanh và Truyền hình tỉnh, Báo Hà Nam và các ban, ngành của huyện, xã Thanh Tâm; các nhân chứng lịch sử... đã có nhiều đóng góp để tập kỷ yếu này được ra mắt bạn đọc nhân dịp kỷ niệm 55 năm chiến thắng lịch sử Điện Biên Phủ (7/5/1954-7/5/2009); 65 năm ngày thành lập Quân đội nhân dân Việt Nam - 20 năm ngày hội Quốc phòng toàn dân (22/12/1944 – 22/12/2009) và là tư liệu tuyên truyền giáo dục truyền thống cách mạng cho thế hệ trẻ quê hương Thanh Liêm anh hùng.

**HUYỆN ỦY - HĐND
UBND HUYỆN THANH LIÊM**

Phó Chủ tịch nước Nguyễn Thị Doan - Ủy viên Trung ương Đảng; đồng chí Đinh Văn Cường - UVTW Đảng, Bí thư Tỉnh ủy cùng các đồng chí lãnh đạo huyện Thanh Liêm thấp hương tưởng nhớ các liệt sĩ hi sinh tại núi Chùa xã Thanh Tâm (Thanh Liêm).

Ảnh: Ngọc Nội

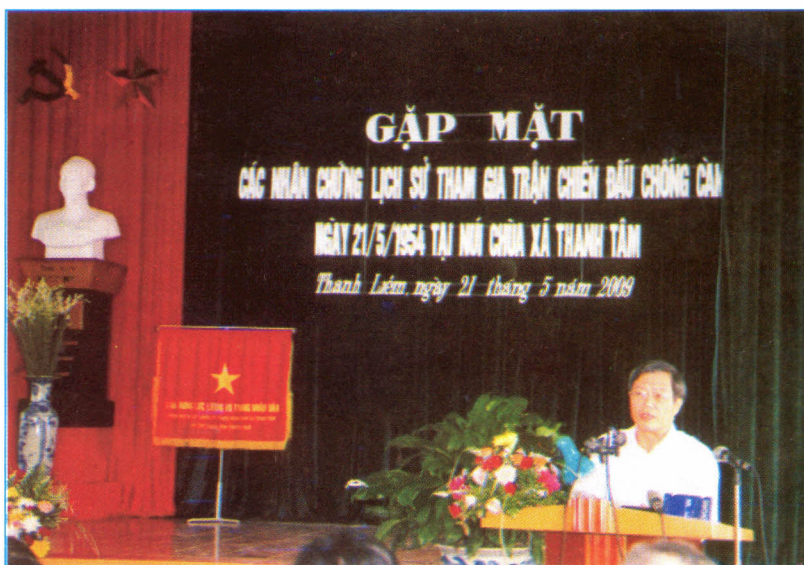
Các đồng chí lãnh đạo tỉnh Hà Nam và huyện Thanh Liêm chụp ảnh lưu niệm với các đại biểu về dự Hội nghị ngày 21/5/2009.

PHẦN MỘT

CÁC BÀI PHÁT BIỂU TẠI HỘI NGHỊ

PHÁT BIỂU CHỈ ĐẠO CỦA ĐỒNG CHÍ ĐÌNH VĂN CƯƠNG

*Ủy viên Trung ương Đảng, Bí thư Tỉnh uỷ,
Chủ tịch HĐND tỉnh Hà Nam*

Về dự Hội nghị gặp mặt các nhân chứng tham gia chiến đấu trong trận chống càn ngày 21/5/1954 tại núi Chùa, xã Thanh Tâm, huyện Thanh Liêm do Huyện uỷ, UBND huyện Thanh Liêm tổ chức nhân dịp kỷ niệm 55 năm chiến thắng lịch sử Điện Biên Phủ, cũng là dịp kỷ niệm lần thứ 55 năm trận chống càn bi hùng diễn ra tại núi Chùa xã Thanh Tâm. Thay mặt Tỉnh uỷ, HĐND-UBND tỉnh Hà Nam, tôi xin gửi đến các đồng chí đại

biểu lời chào trân trọng và lời chúc tốt đẹp nhất, chúc buổi gặp mặt của chúng ta thu được kết quả tốt đẹp!

Trải qua hàng chục thế kỷ, Hà Nam luôn là vùng quê có truyền thống văn hiến và truyền thống đấu tranh kiên cường trong quá trình dựng nước và giữ nước lâu dài của dân tộc. Với đặc điểm địa lý, chính trị thuận lợi của tỉnh; trong cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp, Hà Nam là địa bàn cơ động chiến lược quan trọng, là cầu nối liên thủ đó Hà Nội với các tỉnh phía Nam, đồng bằng Bắc Bộ và Khu 4. Vì vậy, khi địch đánh chiếm đồng bằng Bắc Bộ, tất yếu chúng phải đánh phá Hà Nam. Với đặc điểm địa hình phía Tây có khu rừng núi, nơi căn cứ tiến có thể đánh, lui có thể giữ. Trong kháng chiến chống thực dân Pháp, Thanh Liêm đã thực sự trở thành căn cứ địa vững chắc của tỉnh, là nơi trú quân, huấn luyện, một địa bàn xuất kích của bộ đội chủ lực trong các chiến dịch như : Chiến dịch Hà - Nam - Ninh, chiến dịch Hoà Bình và làm nhiệm vụ kìm chân địch ở khu vực đồng bằng Bắc Bộ.

Thực hiện chiến lược của Đảng và Bác Hồ, quân, dân Hà Nam đã phối hợp với chiến dịch Điện Biên Phủ, tăng cường tiến công đánh địch giải phóng quê hương. Tin thắng trận đầu tiên ở Điện Biên Phủ đã cổ vũ quân và dân Hà Nam hăng hái đồng loạt ra quân, đẩy mạnh các hoạt động đánh địch cả về quân sự, chính trị, binh vận,

tiêu hao, tiêu diệt nhiều sinh lực địch, từng bước làm tan dã hàng ngũ địch.

Nhằm tránh những đòn tiến công của ta, địch thường tổ chức những đợt càn quét vào những khu vực ven đường quốc lộ, ven các vị trí đóng quân của chúng. Trong vòng 5 tháng, từ tháng 1 đến tháng 5 năm 1954, địch đã tổ chức 560 trận càn lớn, nhỏ; bắt 3.432 thanh niên đi lính, phá hoại 3.535 mẫu lúa và nhiều tài sản của nhân dân. Song, tất cả các trận càn lớn, nhỏ của địch đều bị quân và dân địa phương phối hợp với bộ đội chủ lực chống trả quyết liệt. Trận chống càn ngày 21/5/1954 của bộ đội, quân và dân tại núi Chùa, xã Thanh Tâm, huyện Thanh Liêm cách đây vừa đúng 55 năm là một dẫn dụ cụ thể cho các trận chống càn của bộ đội chủ lực, quân và dân tỉnh Hà Nam.

Tỉnh uỷ, HĐND-UBND tỉnh Hà Nam ghi nhận sự cố gắng, tích cực và trách nhiệm cao của Huyện uỷ, UBND huyện Thanh Liêm đã phối hợp chặt chẽ với các cấp, các ngành, các cơ quan thông tấn, báo chí trong và ngoài quân đội, các cơ quan chức năng của Trung ương và địa phương tìm gặp nhân chứng, đề xuất ước nguyện tri ân của các anh hùng liệt sỹ hy sinh trong trận chiến đấu nói trên. Cảm ơn các đồng chí lãnh đạo Ban biên tập Báo Quân đội nhân dân, lãnh đạo Viện Lịch sử Quân sự Việt Nam đã luôn sát cánh cùng cấp uỷ, chính quyền địa phương khơi nguồn tri ân các anh hùng liệt sỹ đã hy sinh trong trận

chống càn ngày 21/5/1954 tại núi Chùa, xã Thanh Tâm. Đây là một việc làm cần thiết và có ý nghĩa chính trị - xã hội sâu sắc. Sự hy sinh, tổn thất vô cùng to lớn của cán bộ chiến sỹ Tiểu đoàn 227, Trung đoàn 95, Đại đoàn 325 và Tiểu đoàn 884, Trung đoàn 48, Đại đoàn 320 cùng với du kích, nhân dân địa phương tại nơi đây, trong trận chiến đấu này mà các đồng chí chúng ta đã được nghe các nhân chứng từng trực tiếp chiến đấu, phục vụ chiến đấu kể lại trong buổi gặp mặt hôm nay là rất đáng trân trọng và cảm phục. Tỉnh uỷ, HĐND - UBND tỉnh Hà Nam nhất trí xây dựng khu tưởng niệm các anh hùng liệt sỹ theo nguyện vọng của Đảng bộ, quân và dân huyện Thanh Liêm. Ngày 08/5/2009, Chủ tịch UBND tỉnh Hà Nam đã ký Quyết định số 538/QĐ-UBND về việc thành lập Ban chỉ đạo xây dựng khu tưởng niệm nói trên. Thường vụ Huyện uỷ Thanh Liêm đã thành lập Ban tuyên truyền vận động ủng hộ quyên góp xây dựng khu tưởng niệm, UBND huyện Thanh Liêm thành lập tổ công tác tiến hành quy hoạch, xây dựng khu tưởng niệm các anh hùng liệt sỹ tại núi Chùa xã Thanh Tâm và Liêm Sơn trong thời gian tới. Để thực hiện tốt dự án xây dựng khu tưởng niệm, yêu cầu Huyện uỷ, UBND huyện Thanh Liêm phối hợp chặt chẽ với các cơ quan chức năng khẩn trương hoàn thiện, biên soạn tư liệu lịch sử gắn với địa danh dự án; tổ chức khảo sát, lập quy hoạch và thực hiện dự án đầu tư xây dựng công trình đúng tiến độ, đạt hiệu quả và độ bền vững lâu dài cho các thế hệ mai sau

đến thăm quan, thấp hương tưởng niệm và ghi nhớ công ơn các anh hùng liệt sỹ...

Nhân dịp này, tôi xin đề nghị Bộ Quốc phòng, Bộ Lao động - Thương binh và Xã hội; cơ quan thông tấn, báo chí trong và ngoài quân đội; các đơn vị quân đội có liên quan tiếp tục phối kết hợp chặt chẽ với địa phương nghiên cứu, trao đổi làm sáng tỏ trận đánh hơn nữa để mọi người nhìn nhận một cách đầy đủ, trọn vẹn. Đồng thời tiếp tục tuyên truyền, phản ánh ước nguyện tri ân của Đảng bộ, quân và dân Hà Nam nói chung, huyện Thanh Liêm nói riêng đối với các anh hùng liệt sỹ đã hy sinh vì quê hương, đất nước mà mãi mãi an nghỉ nơi đây để chúng ta có được cuộc sống Độc lập - Tự do - Hạnh phúc ngày hôm nay. Tôi kêu gọi các nhà hảo tâm, các doanh nghiệp, doanh nhân Hà Nam và cả nước tích cực ủng hộ địa phương kinh phí xây dựng khu tưởng niệm các anh hùng liệt sỹ tại núi Chùa, xã Thanh Tâm để nơi đây trở thành địa chỉ của lòng tri ân, một hiện thực sinh động giáo dục truyền thống cách mạng có giá trị vĩnh hằng cho muôn đời con cháu.

Một lần nữa, thay mặt Tỉnh uỷ, HĐND - UBND tỉnh Hà Nam tôi xin nhiệt liệt chào mừng các đồng chí đại biểu, các nhân chứng lịch sử đã có mặt dự buổi gặp mặt hôm nay. Kính chúc các vị đại biểu khách cùng toàn thể các đồng chí mạnh khoẻ, hạnh phúc!

Toàn cảnh Hội nghị gặp mặt các nhân chứng lịch sử tại Hội trường

QUỐC
LỊCH SỬ

Hội thảo văn hoá xã Thanh Tâm, huyện Thanh Liêm, ngày 21/5/2009.

ĐC: 592

THƯ VIỆN
TỈNH HÀ NAM

PHÁT BIỂU KHAI MẠC HỘI NGHỊ CỦA ĐỒNG CHÍ TRỊNH VĂN THỰC

*Tỉnh uỷ viên, Bí thư Huyện uỷ,
Bí thư Đảng uỷ Quân sự huyện Thanh Liêm*

Thực hiện sự chỉ đạo của Tỉnh uỷ, UBND tỉnh, hôm nay Huyện uỷ, UBND huyện Thanh Liêm; Đảng uỷ, UBND xã Thanh Tâm tổ chức Hội nghị gặp mặt các bác, các đồng chí là cựu chiến binh, cựu du kích đã trực tiếp chiến đấu, phục vụ chiến đấu trong trận chống càn ngày 21/5/1954 tại Thanh Tâm và các xã lân cận. Đây là trận chiến đấu oanh liệt diễn ra cách đây tròn 55 năm, có ý nghĩa đặc biệt trong lịch sử kháng chiến chống thực dân Pháp của Đảng bộ và nhân dân Thanh Liêm.

Lời đầu tiên thay mặt cho Huyện uỷ, HĐND, UBND huyện, tôi xin nhiệt liệt chào mừng và bày tỏ lời cảm ơn sâu sắc tới các đồng chí đại biểu thay mặt cho các cơ quan thuộc Bộ Quốc phòng; đồng chí Bí thư Tỉnh uỷ, các đồng chí lãnh đạo UBND tỉnh, các ngành của tỉnh, đặc biệt xin tỏ lòng biết ơn sâu sắc tới các bác, các đồng chí là cựu chiến binh, cựu du kích đã trực tiếp tham gia chiến đấu, phục vụ chiến đấu trong trận chiến đấu và toàn thể các đồng chí đã về dự buổi gặp mặt hết sức cảm động này. Xin kính chúc các đồng chí đại biểu khách quý cùng toàn thể các bác, các đồng chí mạnh khoẻ, hạnh phúc, chúc buổi gặp mặt thành công tốt đẹp.

Thanh Liêm là huyện nằm ở phía Nam tỉnh Hà Nam, có vị trí quan trọng trên đường Nam-Bắc về thủ đô Hà Nội. Có địa hình bán sơn địa, với dãy núi đá phía Tây, dãy núi đất phía Đông huyện tạo thế phòng thủ và tiến công chống quân thù thuận lợi. Đặc biệt nhân dân Thanh Liêm giàu lòng yêu nước, bất khuất chống ngoại xâm. Mỗi khi nước nhà bị kẻ thù xâm lăng, người dân Thanh Liêm lại cùng nhân dân cả nước nhất tề đứng lên, chiến đấu hy sinh vì nền độc lập, tự do của Tổ quốc. Trên vùng đất này, trong lịch sử chống giặc ngoại xâm của dân tộc, anh hùng hào kiệt thời nào cũng có. Như nữ tướng Cao Thị Liên, Phạm Thị Phúc, Thập đạo tướng quân Lê Hoàn, danh tướng Trần Bình Trọng, Vũ Cối, Lê Tung, Bình tây tướng quân Đinh Công Tráng. Tên tuổi của các

vị hào kiệt đã được lưu danh trong lịch sử hào hùng của dân tộc. Từ khi có Đảng lãnh đạo, truyền thống yêu nước đấu tranh chống thực dân, đế quốc và các loại kẻ thù xâm lược được nhân lên gấp bội. Trong chiến tranh giải phóng dân tộc chống thực dân Pháp xâm lược, dãy núi đá Thanh Nghị với hang Gióng Lở là Sở chỉ huy của Đại đoàn Đồng Bằng, núi rừng Thanh Hải, Thanh Nghị, Thanh Thủy, Thanh Tân, Kiện Khê, dãy núi khe Non là căn cứ địa của Liên khu 3 và tỉnh Hà Nam. Nhiều đồng chí lãnh đạo của Đảng, Nhà nước, Quân đội đã lấy Thanh Liêm làm căn cứ, địa bàn hoạt động, chỉ đạo kháng chiến như: đồng chí Đỗ Mười, đồng chí Hoàng Quốc Việt, Đại tướng Văn Tiến Dũng, đồng chí Vũ Oanh, Thượng tướng Lê Ngọc Hiền, Trung tướng Sùng Lãm. Thanh Liêm trong kháng chiến chống thực dân Pháp vừa là căn cứ chiến đấu, vừa là bàn đạp để tác chiến, tiến công địch. Chính vì vậy thực dân Pháp đã tổ chức nhiều cuộc hành quân càn quét với quy mô lớn hết sức ác liệt. Quán triệt tư tưởng *“Toàn dân kháng chiến, toàn diện kháng chiến”*, *“Thề quyết tử cho Tổ quốc quyết sinh”*, nhân dân Thanh Liêm đã kiên cường dũng cảm, tổ chức chiến đấu, phối hợp với quân chủ lực tiêu hao, tiêu diệt nhiều sinh lực địch, góp phần to lớn cùng cả dân tộc làm nên *“Chiến thắng Điện Biên chấn động địa cầu”* đập tan chế độ thực dân cũ.

Bước vào cuộc kháng chiến chống đế quốc Mỹ, nhân dân Thanh Liêm cùng nhân dân cả nước kiên cường chiến đấu, xây dựng thế trận chiến tranh nhân dân ở địa phương, đánh trả chiến tranh phá hoại của đế quốc Mỹ, hết lòng, hết sức chi viện cho chiến trường miền Nam, góp phần xứng đáng vào sự nghiệp đấu tranh thống nhất nước nhà. Trong các cuộc kháng chiến giải phóng dân tộc, thống nhất đất nước và bảo vệ Tổ quốc, Thanh Liêm có 2.867 liệt sỹ, 74 bà mẹ Việt Nam anh hùng, 6 xã anh hùng lực lượng vũ trang nhân dân, huyện vinh dự được Đảng, Nhà nước tặng danh hiệu anh hùng lực lượng vũ trang nhân dân thời kỳ chống Pháp.

Trong những trận chiến đấu anh dũng chống thực dân Pháp và đế quốc Mỹ trên quê hương Thanh Liêm phải kể đến trận chiến đấu chống càn oanh liệt của cán bộ, chiến sỹ Tiểu đoàn 227, Trung đoàn 95, Đại đoàn 325 ngày 21/5/1954 tại núi Chùa, xã Thanh Tâm cách đây tròn 55 năm. Trận chiến đấu này diễn ra trong hoàn cảnh thực dân Pháp đã thất bại hoàn toàn tại chiến trường Điện Biên Phủ, nhưng ở đồng bằng kẻ địch trong cơn giãy chết vẫn điên cuồng tàn sát nhân dân, chống trả quyết liệt những cuộc tiến công của quân chủ lực ta. Với tinh thần Điện Biên quyết thắng, các đơn vị chủ lực mà trực tiếp là Tiểu đoàn 227, Trung đoàn 95, Đại đoàn 325 đã anh dũng chiến đấu, suốt một ngày đã đập tan trận càn của địch. Nhưng trước sự chống trả điên cuồng của địch hơn 150

chiến sỹ đã anh dũng hy sinh và hơn 100 chiến sỹ bị thương. Kể từ ngày đó, với lòng biết ơn, uống nước nhớ nguồn, Đảng bộ và nhân dân, các lực lượng vũ trang địa phương đã tích cực cố gắng tìm kiếm quy tập hài cốt liệt sỹ về nghĩa trang; hàng năm tổ chức phúng viếng. Ngày 21/5/2008, được sự nhất trí của UBND tỉnh Hà Nam, huyện Thanh Liêm đã phối hợp với Công ty cổ phần bảo tồn di sản văn hoá Việt tổ chức đại lễ tri ân các liệt sỹ hy sinh trong trận chiến đấu này. Ban Thường vụ Tỉnh uỷ, UBND tỉnh đã có quyết định chỉ đạo huyện Thanh Liêm khảo sát, quy hoạch, xây dựng khu tưởng niệm các liệt sỹ tại núi Chùa, xã Thanh Tâm.

Hôm nay, thể theo nguyện vọng của nhân dân địa phương, của các cựu chiến binh, của thân nhân các gia đình liệt sỹ; được sự cổ vũ của Báo Quân đội nhân dân, Tạp chí lịch sử quân sự Việt Nam; thực hiện sự chỉ đạo của Ban Thường vụ Tỉnh uỷ, Huyện uỷ, HĐND, UBND huyện Thanh Liêm tổ chức buổi gặp mặt các cựu chiến binh tham gia trận chiến đấu oanh liệt này nhằm tiếp tục ôn lại truyền thống bất khuất của quân và dân ta; tỏ lòng biết ơn sâu nặng với sự hy sinh to lớn của các liệt sỹ, trên cơ sở đó tiếp tục thực hiện chính sách hậu phương quân đội, có việc làm thiết thực, tiếp tục tôn vinh, tri ân sâu sắc các liệt sỹ đã hy sinh, giáo dục các thế hệ mai sau biết tự hào, phát huy truyền thống yêu nước, anh hùng trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc của chúng ta.

Với ý nghĩa đó, tôi trân trọng đề nghị các đồng chí đại biểu khách quý, các bác cựu chiến binh là nhân chứng lịch sử tiếp tục cung cấp tư liệu làm sáng tỏ diễn biến, ý nghĩa của trận đánh, đề xuất ý tưởng, việc làm sắp tới cụ thể, thiết thực, giữ gìn, phát huy truyền thống trên quê hương Thanh Liêm anh hùng.

Trên tinh thần đó, thay mặt Huyện uỷ, HĐND, UBND huyện Thanh Liêm, tôi xin tuyên bố khai mạc Hội nghị gặp mặt các nhân chứng trong trận chiến đấu chống càn ngày 21/5/1954 tại núi Chùa, xã Thanh Tâm.

Các đại biểu và nhân chứng lịch sử viếng nghĩa trang liệt sỹ xã Thanh Tâm (huyện Thanh Liêm) ngày 21/5/2009.

Ảnh 1 và ảnh 2.

PHÁT BIỂU CỦA THIẾU TƯỚNG LÊ PHÚC NGUYỄN

Tổng biên tập Báo Quân đội nhân dân

Sau hơn ba tháng sưu tầm tư liệu từ rất nhiều nguồn, gặp gỡ nhiều nhân chứng ở các tỉnh, thành phố, được sự giúp đỡ rất nhiệt tình của lãnh đạo cấp uỷ, chính quyền địa phương, từ tỉnh đến huyện, xã, đặc biệt là sự chỉ đạo của Thường trực Tỉnh uỷ Hà Nam, Huyện uỷ Thanh Liêm... Sự kiện trận chiến đấu Chanh Chè – núi Chùa trong kháng chiến chống Pháp cách đây 55 năm đã được làm rõ, đồng thời có nhiều hoạt động thiết thực tri ân, ghi nhớ công ơn của các anh hùng liệt sỹ...

Qua nhiều nguồn tư liệu và hồ sơ lưu trữ, đặc biệt là danh sách quân nhân hy sinh, mất tích của Cục Quân

lực, Bộ Tổng tham mưu và Cục Chính sách, Tổng cục Chính trị. Bộ Quốc phòng thì có hơn 110 quân nhân của Tiểu đoàn 227, Trung đoàn 95, Sư đoàn 325 hy sinh mất tích, hơn 10 quân nhân của Trung đoàn 48, Sư đoàn 320 hy sinh. Tuy nhiên, theo tài liệu lưu trữ của Trung đoàn 95 do đồng chí Triệu Huy Hùng, quyền trung đoàn trưởng ký (*đồng chí Hùng hiện có mặt tại đây*) thì có 175 đồng chí của Trung đoàn 95 hy sinh và mất tích. Tài liệu hiện đang lưu trữ tại Bộ Quốc phòng. Trong 175 đồng chí trên, có 1 đồng chí là Tiểu đoàn trưởng Tiểu đoàn 227 tên là Đoàn Công Kỷ, quê Quảng Bình (*Hai em gái và hai cháu đồng chí Kỷ cũng có mặt tại đây, hôm nay*), 1 đồng chí tiểu đoàn phó, 6 cán bộ đại đội, 15 cán bộ trung đội, 48 cán bộ tiểu đội và 104 chiến sĩ. Trong trận này có 108 đồng chí bị thương, như vậy theo số liệu của Trung đoàn 95 lưu trữ tại Bộ Quốc phòng, số quân nhân hy sinh, mất tích lớn hơn nhiều so với số liệt sĩ đã được công nhận lưu trữ tại Cục Chính sách Tổng Cục chính trị. Hiện nay, Báo Quân đội nhân dân đã gửi danh sách hơn 100 quân nhân hy sinh về Bộ CHQS và Sở Lao động Thương binh Xã hội các tỉnh Thừa Thiên Huế, Quảng Trị, Quảng Bình, Hà Tĩnh, Nghệ An, Thanh Hoá và một số tỉnh Quân khu 3 để xác minh, giải quyết chính sách.

Cũng theo tài liệu lưu trữ tại Bộ Quốc phòng, trận này bộ đội Trung đoàn 95 và Trung đoàn 48 đã diệt và làm bị thương hơn 300 tên lính Âu Phi và lính ngụy, bắn cháy và bắn hỏng 5 xe các loại. Hồ sơ lưu trữ của Trung

đoàn 95 cũng ghi rõ, trận này bộ đội ta chiến đấu rất dũng cảm, chiến đấu đến phút cuối cùng, có đơn vị như Trung đội 26, Đại đội 120, Tiểu đoàn 227, Trung đoàn 95 hy sinh toàn bộ. Tinh thần tương trợ, phối hợp chặt chẽ, cán bộ, chiến sỹ có nhiều sáng kiến đánh địch, bám công sự đẩy lùi địch. Có chiến sỹ tên là Hiên trong một chốt đã tiêu diệt 7 tên địch, có tổ Trung liên phối hợp diệt hàng tiểu đội địch, xuất hiện nhiều tập thể, cá nhân xuất sắc trong hiệp đồng chiến đấu giữa bộ đội và lực lượng du kích đã phối hợp đánh địch ngay từ đầu.

Đặc biệt đây là trận chống càn mà lực lượng địch rất mạnh, chúng ở cao, ta ở thấp, ta bị địch bao vây, nhưng bộ đội ta, mà trực tiếp là Tiểu đoàn 227 đã chuyển sang chia cắt, tiêu diệt địch, đánh lui được chúng, phá được thế càn của chúng, giải vây cho bót Tàng, địch dùng một lực lượng lớn để càn và giải vây, nhưng đã bị đánh lui. Chỉ huy trung đoàn cũng đánh giá, trận này ta đã bảo vệ được nhân dân, địch không bắt và giết hại được nhân dân, không phá được mùa màng của bà con.

Quá trình sưu tầm tư liệu của trận đánh này, các cán bộ, phóng viên Báo Quân đội nhân dân mặc dù rất cố gắng, nhưng gặp rất nhiều khó khăn, vì nhiều đồng chí tham gia trận đánh này đã hy sinh, các đồng chí còn sống tiếp tục tham gia chống Mỹ, nhiều đồng chí cũng đã hy sinh, một số ít đồng chí hiện còn sống đều đã tuổi cao, sức yếu. Tuy nhiên, qua tài liệu lưu trữ tại Bộ Quốc phòng đã khẳng định rất rõ ý nghĩa của trận đánh cũng như

những mất mát hy sinh to lớn của bộ đội, du kích, nhân dân, nhất là của Tiểu đoàn 227, Trung đoàn 95, Đại đoàn 325. Chúng tôi cũng đã sao lại sơ đồ diễn biến trận chiến đấu này gửi cơ quan quân sự địa phương.

Đề nghị đơn vị cũ Trung đoàn 95 và Sư đoàn 325 (*đồng chí Chính uỷ Sư đoàn và đồng chí Chính uỷ Trung đoàn có mặt tại đây*) phối hợp với các cơ quan chức năng Bộ Quốc phòng và ngành Lao động – Thương binh và Xã hội địa phương tiếp tục sưu tầm tư liệu, gặp gỡ nhân chứng, giải quyết tồn đọng chính sách của trận đánh này.

Chúng tôi xin cảm ơn sự quan tâm của cấp uỷ Đảng, chính quyền, nhân dân địa phương đã có nhiều hoạt động phối hợp Báo Quân đội nhân dân và đặc biệt là các hoạt động đền ơn đáp nghĩa. Mong rằng, công trình khu tưởng niệm các anh hùng liệt sỹ sẽ sớm được khởi công xây dựng.

Đổng Chí Đình Văn Cương - Ủy viên Trung ương Đảng, Bí thư Tỉnh ủy, Chủ tịch HĐND tỉnh Hà Nam nói chuyện với các đại biểu và nhân chứng lịch sử tại Hội nghị gặp mặt ngày 21/5/2009.

Đổng chí Nguyễn Như Lâm - Tỉnh ủy viên, Phó Chủ tịch UBND tỉnh, Trưởng Ban Tổ chức xây dựng khu tưởng niệm các liệt sĩ tại núi Chùa cùng lãnh đạo huyện Thanh Liêm và các đại biểu dâng hương tưởng nhớ các liệt sĩ tại chân núi, tháng 4/2009.

PHÁT BIỂU CỦA THIẾU TƯỚNG TRIỆU HUY HÙNG

*Nguyên Cục trưởng Cục Quân lực/BTTM
Nguyên quyền Trung đoàn trưởng Trung đoàn 95,
Đại đoàn 325 năm 1954*

Đầu tháng 3 năm 1954, khi chiến dịch Điện Biên Phủ bắt đầu, Trung đoàn 95, Đại đoàn 325 được điều từ Nghệ Tĩnh ra đồng bằng Bắc Bộ phối hợp với các đơn vị của Đại đoàn 320, bộ đội Liên khu 3 hoạt động kim chân lực lượng cơ động địch không cho tập trung lên chiến trường Điện Biên.

Trong 3 tháng làm nhiệm vụ ở Liên khu 3, các tiểu đoàn của Trung đoàn đã có nhiều trận đánh trong tam

giác Hà Nam - Nam Định - Ninh Bình trong đó có trận chống càn ngày 21/5/1954 ở khe Non (Thanh Tâm).

Thời gian qua làm tôi không còn nhớ rõ được tên địa danh, tên người nhưng diễn biến của trận đánh theo báo cáo của cán bộ tiểu đoàn, đại đội trực tiếp chiến đấu ở trận này thì còn nhớ những nét đại cương.

Ngày 20 tháng 5 năm 1954, một bộ phận của Trung đoàn 48, Đại đoàn 320, đánh bốt Tăng, Tiểu đoàn 227 là Tiểu đoàn chủ lực của Trung đoàn 95, được phối thuộc cho Trung đoàn 48, làm nhiệm vụ đánh quân tiếp viện của địch từ Nam Định theo đường 21A lên.

Sau khi đánh xong, Trung đoàn 48 rút trước, sau đó Tiểu đoàn 227 rút theo kế hoạch là xuống Ý Yên qua sông Đáy về căn cứ.

Nhưng khi tiểu đoàn rút về đến khe Non thì trời đã sáng, tiểu đoàn cho dừng lại ở các làng phía nam núi Khe Non (làng Chanh) Trà Châu... Sáng sớm đồng bào ở các làng phía trên sơ tán về cho trận đánh càn, tiểu đoàn cho bộ đội nhanh chóng chiếm lĩnh các làng ven chân núi, đào hầm hố trú quân quanh mép làng sẵn sàng chiến đấu. Cho trinh sát nắm tình hình địch các hướng.

Lúc này tiểu đoàn ở vào địa thế không thuận lợi, các đại đội thành 1 hàng ngang ở các làng quanh chân núi, phía trước là cánh ruộng nước, phía sau là sườn núi trọc.

Khoảng 8 giờ máy bay địch trinh sát trên bầu trời núi Khe Non và các làng xung quanh, tìm lực lượng ta, tiểu

trì viên Tiểu đoàn chỉ huy đồng loạt tấn công lên chiếm cao điểm. Bị bất ngờ, địch phải bỏ cao điểm rút chạy, ta chiếm cao điểm nhanh chóng, đào công sự, chốt chặt cao điểm mặc cho hỏa lực địch chế áp, nhiều lần tấn công hòng chiếm lại điểm cao nhưng đều bị chặn lại, không tiến được.

Khoảng quá trưa, địch cho nhiều tốp máy bay tiêm kích, luân phiên oanh tạc dữ dội vào làng, sườn núi và ném nhiều loạt bom vào đội hình của ta.

Sau 1 giờ dùng máy bay bắn phá kịch liệt, địch cho các cánh quân đồng loạt tiến công, ở phía Nam xe lội nước, xe cóc chở bộ binh nhiều lần đột phá vào làng nhưng bị đánh bật ra, có chỗ địch vào được trong làng, nhưng bị bộ đội ta phản công, có lúc đánh giáp lá cà, bị tổn thất nặng, buộc phải bỏ chạy, để lại nhiều xác lính nguy và vũ khí.

Các cánh phía Đông và phía Tây đều bị ta chặn lại không tiến được, đỉnh núi cao ta vẫn phòng ngự vững chắc, mặc dầu nhiều lần địch tấn công hòng chiếm lại. Khoảng 16 giờ các cánh quân địch bị tổn thất nặng không hợp điểm được, đành phải rút lui bỏ dở cuộc càn.

Trận này chúng ta ở thế bất lợi từ đầu, nhưng với tinh thần chiến đấu cao, lại biết lợi dụng địa hình, có lợi quanh làng, đào công sự tổ chức phòng ngự tốt, tận dụng đánh gần, dùng lựu đạn, thủ pháo, đánh phản kích kịp thời những nơi địch mới lọt vào trận địa. Đặc biệt đã dùng

cảm tấn công chớp nhoáng bên sườn và đỉnh núi trọc, tiêu diệt địch, bố trí phòng ngự vững chắc các cao điểm, bảo vệ phía sau lưng tiểu đoàn.

Suốt một ngày quân nhau với địch vừa đói vừa khát, dưới hoả lực phản pháo của địch, ta vẫn kiên cường chiến đấu giữ vững trận địa. Các trung đội, đại đội trong tiểu đoàn biết phối hợp hỗ trợ nhau chặt chẽ, chủ động.

Trong trận này có sự phối hợp chiến đấu chặt chẽ giữa tiểu đoàn với dân quân du kích địa phương, giúp đỡ cảnh giới, dẫn đường, có lúc sát cánh chiến đấu cùng bộ đội. Nhân dân không quản bom, đạn giúp đỡ đào hầm hào, chuyển thương binh trong chiến đấu.

Trận chống càn kết thúc thắng lợi nhưng tiểu đoàn cũng bị tổn thất, hơn 100 anh em hy sinh trong đó có Sở chỉ huy tiểu đoàn và một số thương binh trong hầm, bảo vệ được lực lượng, bảo vệ được đồng bào.

Sau trận đánh, ngay chiều và đêm đó, đơn vị cùng anh em dân quân du kích chuyển thương binh về hậu cứ, thu thập liệt sỹ và ngày hôm sau mai táng anh em, tiếc rằng có một số bị trúng bom xác không còn nguyên vẹn.

PHÁT BIỂU CỦA THIẾU TƯỚNG NGÔ HUY PHÁT

*Nguyên Cục trưởng Cục KHCN-BQP
Nguyên Trưởng Tiểu ban Tác huấn Trung đoàn 48,
Đại đoàn 320 năm 1954*

Tôi là Ngô Huy Phát, Thiếu tướng, nguyên Cục trưởng Cục khoa học công nghệ, Bộ Quốc phòng; nguyên Trưởng Tiểu ban Tác huấn, Trung đoàn 48, Đại đoàn 320 hồi những năm cuối cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp, nay đã về hưu và là Trưởng ban liên lạc bạn chiến đấu Trung đoàn 48, Thăng Long- Hà Nội. Tôi xin ghi lại những điều tôi biết và tìm hiểu được về trận chống càn ngày 21/5/1954 tại Chanh Chè, xã Thanh Tâm, huyện Thanh Liêm.

Đầu tháng 4/2009 tôi được anh Thụy Vũ gửi cho tập bài báo nói về trận chiến đấu ở Chanh Chè. Đọc xong tôi buồn và đau lòng về những tổn thất to lớn mà đơn vị phải gánh chịu, nhưng cũng rất xúc động, cảm phục tinh thần anh dũng kiên cường của bộ đội Trị Thiên anh hùng đã đánh đuổi địch, giữ vững trận địa trong thế ta bất lợi có nhiều khó khăn. Xúc động khổ tâm nhiều vì điều kiện chiến tranh lại trong vùng kiểm soát của địch, các anh hy sinh rồi mà chưa được yên nghỉ. Vô cùng cảm ơn lãnh đạo và nhân dân địa phương đã hết lòng thương yêu bộ đội, được mô yên mả đẹp. Sau khi đọc xong các bài, tôi đã trả lời ngay anh Thụy Vũ: Đây là trận đánh của 1 đơn vị Trung đoàn 95 Trị Thiên mới ra thay Trung đoàn 48 ta hồi đầu tháng 5/1954 hoạt động ở ngoại tuyến khu vực Phủ Lý-Ninh Bình để Trung đoàn 48 ta vào sâu Nam Định hoạt động, nên không phải trận đánh của Trung đoàn ta. Đọc trận Chanh Chè tôi không khỏi liên tưởng tới các trận chống càn của Đại đoàn 320 chúng tôi đã trải qua và thông cảm những ác liệt, anh em đơn vị của Trung đoàn 95 đã chịu đựng. Càng nghĩ càng thấy vô cùng biết ơn nhân dân vùng địch tạm chiếm các tỉnh đồng bằng Bắc Bộ nói chung, Thanh Liêm- Hà Nam nói riêng đã che chở đùm bọc và cùng bộ đội chiến đấu với địch trong những năm tháng chiến tranh đầy gian khổ cơ cực.

Đại đoàn 320 từ ngày thành lập (Tháng 1 năm 1951) đến hết chiến tranh luôn gắn bó với chiến trường các tỉnh vùng địch tạm chiếm nam đồng bằng Bắc Bộ, chúng

tôi cùng quân dân địa phương chiến đấu vì mục tiêu chung là diệt địch, bảo vệ xóm làng, đẩy mạnh chiến tranh du kích, mở rộng vùng giải phóng, biến hậu phương địch thành tiền tuyến của ta, phá âm mưu “*Lấy chiến tranh nuôi chiến tranh, lấy người Việt đánh người Việt*” của chúng tiến tới giải phóng quê hương mình, xứng đáng là mặt trận chiến lược không thể thiếu trong nhiệm vụ thu hút và giữ gìn lực lượng cơ động địch, phối hợp với mặt trận chính của Bộ Quốc phòng trong các chiến dịch Hoà Bình, Tây Bắc, Thượng Lào, chiến cục Đông Xuân 53-54. Cũng chính vì thế mà hoạt động tác chiến trong vùng địch tạm chiếm có quy luật đặc thù: Tấn công luôn đi đôi với chống càn, thắng lợi ta càng lớn phản ứng càn quét của địch càng điên cuồng ác liệt. Sự có mặt của Trung đoàn 95, con em Trị Thiên anh hùng từ khu IV xa xôi ra Bắc cùng chia lửa với quân dân đồng bằng đã động viên cổ vũ chúng tôi rất nhiều, đó là biểu tượng cao cả của sự đoàn kết kháng chiến toàn dân, chúng tôi trân trọng những đóng góp của Trung đoàn trong sự nghiệp giải phóng quê hương đồng bằng chúng tôi. Xin chia sẻ những mất mát đau thương to lớn của Trung đoàn và nhân dân Trị Thiên nhưng ngời sáng tinh thần anh dũng kiên cường của đơn vị.

Sau đây, xin làm rõ thêm những nghi vấn liên quan giữa đơn vị chúng tôi với trận chống càn Chanh Chè mà báo đã nêu: Danh tính đơn vị đánh trận Chanh Chè đã được xác minh nhưng theo báo còn có những nghi vấn

liên quan đến các đơn vị Đại đoàn 320, nhất là có một số cán bộ, chiến sỹ Tiểu đoàn 884 - Trung đoàn 48 có giấy báo tử đã hy sinh trong trận càn này, xin phép góp phần làm rõ.

Để phối hợp với chiến trường chính Điện Biên Phủ trong chiến cục Đông Xuân 53-54, Đại đoàn 320 chủ trương vừa đánh ngoại tuyến vừa đánh sâu trong nội tuyến các tỉnh Nam đồng bằng Bắc Bộ. Trung đoàn 52 và 64 được đưa vào hoạt động ở Nam Định và Thái Bình từ cuối tháng 2 và tháng 3 năm 1954, như vậy có thể khẳng định 2 Trung đoàn này không thể tham gia trận chống càn Chanh Chè 21/5/1954.

Trung đoàn 48 được giao nhiệm vụ đánh điểm diệt viện ở ngoại tuyến, từ cuối tháng 1 đến cuối tháng 3 năm 1954. Đơn vị đã cùng địa phương diệt 1 loạt cứ điểm trên phòng tuyến sông Đáy: Hoàng Đan (kênh Thanh - Ý Yên), Sở Kiện, Thanh Khê, Mai Cầu (Thanh Liêm), Quế Quyền (Kim Bảng) chùa Ông (Mỹ Đức) phá vỡ 1 mảng dài phòng tuyến sông Đáy từ Nam Mỹ Đức tới thị xã Ninh Bình. Địch còn trụ lại ở thị xã Phủ Lý, Ninh Bình và một số điểm ở núi đất Thanh Liêm.

Tháng 4 năm 1954, chúng tôi bao vây uy hiếp địch ở thị xã Phủ Lý kéo viện ra, diệt phần lớn d3/Gm4 tại ngã ba Cầu Gừng. Đầu tháng 5 năm 1954, diệt bớt Non, Kỷ Cầu, bao vây Tâng, giúp dân gặt lúa và ngày 10 tháng 5 năm 1954 kết hợp pháo binh mạnh của Trung đoàn 95

đánh vào thị xã Phủ Lý, địch đưa Tiểu đoàn 2 Gm4 ra Thượng Tổ và sơ tán lực lượng vừa chặn giữ để phòng ta tấn công vào thị xã Phủ Lý. Được lệnh trên, nắm thời cơ địch mới ra đứng chân chưa vững, chúng tôi từ Ý Yên lên tập kích diệt phần lớn Tiểu đoàn này ngay trong đêm 10/5/1954 và đây cũng là trận đánh cuối cùng của chúng tôi ở đất Thanh Liêm. Gm4 của địch bị thiệt hại nặng nề phải về phía sau củng cố và đưa Gm8 ra thay Gm4 phòng thủ tại thị xã Phủ Lý.

Sau trận này Tiểu đoàn 884 bàn giao địa bàn khu vực Thanh Liêm cho 1 đơn vị thuộc Trung đoàn 95 và lui quân về Ý Yên (Nam Định) nhận nhiệm vụ mới. Để xác minh rõ cán bộ, chiến sỹ Tiểu đoàn 884 hy sinh có giấy báo tử trong trận chống càn Chanh Chè ngày 21 tháng 5 năm 1954 tôi đã đi gặp 2 đồng chí cán bộ tiểu đội, trung đội của Đại đội 737 và 761 và nhờ 2 đồng chí này hỏi anh em hoặc đơn vị thời ấy có Đại đội trưởng Lân (tức Hy) ở Đại đội 737 không? Tất cả trả lời không có. Tôi gặp đồng chí Bùi Huy Bồng, Chính trị viên Tiểu đoàn 884 thì được biết: đồng chí Hy (tức Lân) được Trung đoàn bổ sung xuống làm Đại đội trưởng Đại đội 737, nhưng Tiểu đoàn tạm giữ đồng chí Hy làm tham mưu ở Tiểu đoàn. Sau khi bàn giao địa bàn với đơn vị Trung đoàn 95 xong, Tiểu đoàn 884 để đồng chí Hy ở lại giúp đơn vị mới đến triển khai bố trí lực lượng. Số chiến sỹ hy sinh trong trận chống càn này có thể là đi cùng đồng chí Hy và của đơn vị hoả lực chi viện trận đánh.

Để hiểu thêm mối liên quan giữa Trung đoàn 48 với trận chống càn Chanh Chè, tôi có đến gặp đồng chí Nguyễn Hoà, nguyên là Trung đoàn phó ở lại chỉ huy Trung đoàn 48 lúc ấy (Trung đoàn trưởng Bùi Sinh và Tôi cùng Tiểu đoàn 650 lúc này đang ở nam Nam Định đánh một số cứ điểm cùng Trung đoàn 52). Anh Hoà sau này là Trung tướng Tư lệnh Quân đoàn 1, nay đã nghỉ hưu, tuổi tuy 83 nhưng anh rất minh mẫn, vui tính, qua trao đổi tôi được anh Hoà cho biết thêm: Vì nhiệm vụ và địa bàn hoạt động khác nhau nên 2 Trung đoàn hoạt động độc lập với nhau, không có quan hệ hiệp đồng chiến đấu cũng như hiệp đồng trong đóng quân. Tôi nói, anh có biết trận đánh lúc địch càn, vậy Trung đoàn có chi viện gì cho bạn không? Anh Hoà nói: Các tiểu đoàn 884, 868 đóng xa trận đánh hàng chục km, đồng chiêm trũng, tránh lội nước làm sao xuất kích được, mình chỉ điều Đại đội 12,7mm hoả lực có tầm bắn xa, uy lực mạnh, từng khẩu đội nguy trang vận động hơn 3 km, tiếp cận triển khai bắn mạnh vào đội hình xe cóc địch hỗ trợ phần nào thôi.

Nghe nói ta tổ chức hội thảo trận đánh, anh Hoà rất nhiệt tình tham gia, nhưng thấy anh đau chân (tắc tĩnh mạch, chân sưng to đi lại khó khăn) tôi khuyên anh ở nhà, tôi thay mặt truyền đạt ý của anh là được.

Các nghi vấn liên quan của Trung đoàn với trận đánh mà Báo Quân đội nêu như vậy đã được làm rõ, chúng tôi lại được đồng chí Thụy Vũ cho biết thêm: ngay đêm 21

tháng 5, Trung đoàn đã huy động anh em trung đoàn bộ cùng số chiến sỹ cảnh vệ sang giúp đơn vị Trung đoàn 95 giải quyết hậu quả trận đánh.

Cuối cùng xin đề nghị: Với sự có mặt của Trung đoàn 95 con em Trị Thiên từ miền Trung xa xôi ra Bắc góp sức chia lửa với quân dân đồng bằng Bắc Bộ, với sự mất mát to lớn nhưng chói ngời tinh thần anh dũng kiên cường đánh đuổi địch giữ vững trận địa trong tình thế có nhiều khó khăn phức tạp của trận chống càn Chanh Chè, tôi hoàn toàn tán thành cần có công trình tri ân tưởng niệm các dũng sỹ đã hy sinh vì sự nghiệp giải phóng quê ta và vì nền độc lập tự do chung của đất nước để giáo dục các thế hệ mai sau, hơn nữa phần lớn anh em quê ở khu IV, khi bà con cô bác ra thăm còn có nơi trang nghiêm thấp nén hương tưởng nhớ người thân.

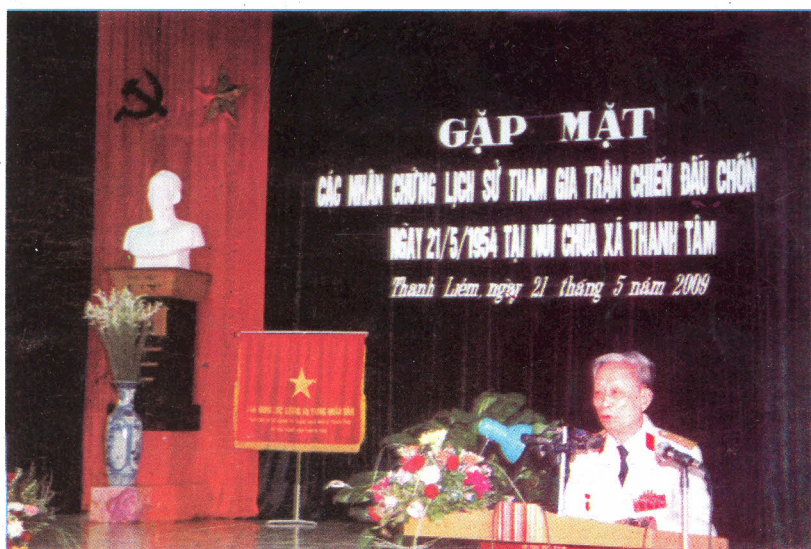
*Các đại biểu và nhân chứng lịch sử cùng nhân dân địa phương
ôn lại trận đánh tại núi Chùa, ngày 21/5/2009.*

*Đại tá Phạm Hoài Giang - Ủy viên Ban Thường vụ Tỉnh uỷ, Chỉ
huy trưởng Bộ CHQS tỉnh Hà Nam thắp hương tưởng nhớ các liệt
sỹ tại nghĩa trang xã Thanh Tâm - Thanh Liêm, ngày 21/5/2009.*

PHÁT BIỂU CỦA THIẾU TƯỚNG BÙI HUY BỔNG

*Nguyên Phó Tư lệnh Binh đoàn 678/BQP
Nguyên Chính trị viên Tiểu đoàn 884,
Trung đoàn 48, Đại đoàn 320 năm 1954*

Thấm thoát đã 62 năm Trung đoàn 48 và Tiểu đoàn 884 ra đời và trưởng thành. Sau 55 năm chúng tôi lại được trở lại địa bàn cũ, xã Thanh Tâm, huyện Thanh Liêm, tỉnh Hà Nam. Xin báo cáo quá trình Trung đoàn 48 và Tiểu đoàn 884 ra đời và trưởng thành:

Khi thành lập Trung đoàn 48, cán bộ, chiến sỹ đều là những người con của thủ đô Hà Nội nên được đặt tên là Trung đoàn Thăng Long (ngày 27/2/1947); được dự 60

ngày đêm chiến đấu trong thành phố Hà Nội cùng Trung đoàn Thủ đô.

Sau khi Trung đoàn Thủ đô được rút ra căn cứ, Trung đoàn Thăng Long phân tán: Tiểu đoàn 1, Tiểu đoàn 2 ở lại phối hợp chiến đấu cùng các lực lượng vũ trang và nhân dân Cầu Giấy, Từ Liêm, Đống Đa, Hai Bà Trưng, Hoàng Mai, còn Tiểu đoàn 884 hoạt động ở Sơn Tây.

Năm 1950 các cơ sở cách mạng ở Hà Nội, Hà Đông, Sơn Tây đã được củng cố, Trung đoàn về tập trung đánh địch ở khu vực phố Nả (Sơn Tây), một ngày đêm tiêu diệt hơn 10 đồn bốt, thu chiến lợi phẩm pháo 105mm đầu tiên.

Ngày 6 tháng 1 năm 1951, Trung đoàn về tập trung thành lập Sư đoàn 320 đồng bằng Bắc Bộ. Đội hình của Sư đoàn gồm 3 Trung đoàn là: Trung đoàn 48, Trung đoàn 52, Trung đoàn 64, trong đó Trung đoàn 48 được giao nhiệm vụ làm chủ công.

Tháng 9 năm 1951, Trung đoàn vận động tập kích diệt bọn Pháp, nguy nổng ra Đồi Sim, chợ Bến (Hoà Bình); tháng 10 năm 1951 phá càn ở Tam Dương, Thạch Lỗi, Yên Mô (Ninh Bình) thắng lợi; tháng 11 năm 1951, tập kích diệt địch ở Phát Diệm (lần 1), công kiên diệt đồn Yên Mô Thượng, đánh địch ở Lợi Hoà, truy kích xuống Bình Xa, Điền Hộ (Ninh Bình), Nga Sơn (Thanh Hoá). Tháng 12 năm 1951 luồn vào Nam Định, Thái Bình, Tiểu đoàn 884 đi sau gặp quân địch càn quét ở Phúc Nhac, La Cao, Tàu Biển (ở thôn Tiên Yên), Tiểu đoàn 884 đã phá

cần thắng lợi được thưởng Huân chương Quân công và tên hiệu là Tiểu đoàn Tiên Yên.

Tháng 1 năm 1952, Tiểu đoàn 1 (Đống Đa) phục kích tại Thanh Lũng, Tiên Yên, diệt gọn 2 đại đội địch từ Cổ Lễ về Vô Tình (ngày 27 tết), sau đó từ Nam Định cơ động sang Thái Bình đánh công kiên, diệt đồn Thanh Nê, La Cao, An Bối (Đúng ngày 30 tết) tiếp tục mở rộng, củng cố vùng giải phóng Kiến Xương, Vũ Tiên, Tiền Hải.

Tháng 3 năm 1952 Tiểu đoàn 2 chuẩn bị diệt đồn chợ Cống, chợ Mới thu pháo 105mm; Tiểu đoàn 3 phục kích trận Hà Nguyên diệt 2 đại đội địch, đánh đồn Buôn Dốc Văn diệt cụm công giáo phản động (Cúc Đình, Mỹ Đình, Phú Giáo diệt đồn An Lập). Sau đó cả Trung đoàn tập trung chuẩn bị đánh Quỳnh Côi thì bị bom bỏ không đánh được nên luôn về Nam Thái Bình phá cần Thuỷ Ngân (mesque) phục đánh cần Quân Hành, Xuân Bảng, Dưỡng Thông, phục kích Đê Bống 3 ngày 2 trận diệt 2 Đại đội công binh địch. Đánh địch cần Chi Nễ, tập kích Niềm Thượng, Niềm Hạ (Thái Bình). Lúc này, Trung đoàn thiếu Tiểu đoàn 3 rút ra Thanh Hoá chỉnh huấn. Đến tháng 4 năm 1952 Tiểu đoàn 3 trở lại Thái Bình phụ trách 3 huyện (Tiền Hải, Kiến Xương, Vũ Thư) phục kích Trà Xương thắng lợi (Cao Mại đi Thanh Nê) tiêu diệt gọn 1 Đại đội địch.

Tháng 10 năm 1952 Trung đoàn thiếu Tiểu đoàn 884 tập kích địch ở Phát Diệm (lần 2) giành thắng lợi, rồi cơ động sang Nam Định tập trung cả Trung đoàn.

Tháng 12 năm 1952 Tiểu đoàn 884 đánh càn thắng lợi ở Cát Chử - Trục Ninh; Tiểu đoàn 2 phục kích cầu Gai diệt gọn 1 Tiểu đoàn địch; Tiểu đoàn 1 đánh đồn Vô Tình giành thắng lợi, sau đó cả Trung đoàn rút ra Thanh Hoá chính quân.

Tháng 10 năm 1953 địch mở chiến dịch tây nam Ninh Bình, Trung đoàn vận động ra chặn đánh từ Kim Tân ra Sòng Cạn, dốc Giang giành thắng lợi. Sau đó, Tiểu đoàn 2 ra Ninh Bình chuẩn bị đánh bốt Hoàng Đan, Ý Yên; Tiểu đoàn 1 chuẩn bị đánh bốt Kinh Thanh – Nam Định, thắng lợi xong rút về đánh địch ở trại tập trung Đông Quan, Ứng Hoà, Hà Đông rồi vận động ra đánh bốt Quế Quyền – Phú Lý.

Tháng 12 năm 1953 Tiểu đoàn 3 đánh càn ở Trâm Lộng, chợ Cháy, Lạc Đạo vận động ra đánh bốt Đọ – Phủ Lý thắng lợi.

Tháng 01 năm 1954, được lệnh của cấp trên về bao vây bốt Tâng, bốt Côi, chuẩn bị tiêu diệt bốt Non vào ngày 07/5/1954 và chuẩn bị bàn giao địa bàn cho 1 Tiểu đoàn của Trung đoàn 95 Sư đoàn 325 thay thế (17/5, 18/5, 19/5 bàn giao xong) Tiểu đoàn 884 rút về (Làng Già cách núi đất 4-5km đông nước) tôi và anh Vương Quang Đạt rút về đến Làng Già lúc 4 giờ sáng thì 5 giờ địch càn bao vây đánh tiểu đoàn của Trung đoàn 95 ở núi Đất. Bộ đội và du kích chiến đấu rất anh dũng, phá càn thắng lợi nhưng cũng hy sinh tổn thất. Tiểu đoàn 884 có đồng chí Lân chức vụ Đại đội trưởng, Trợ lý tham mưu Tiểu đoàn ở lại giúp tiểu đoàn

của Trung đoàn 95 cũng bị hy sinh. Sau đó 2 tiểu đoàn tập trung cơ động tập kích GM địch tràn vào Thượng Tổ, Thạch Tổ. Tổng kết chiến dịch xong, tôi được trên điều đi dự tổng kết chiến dịch Điện Biên Phủ ở Bộ. Từ đó xa Tiểu đoàn 884 nhưng tôi vẫn nhớ ơn lãnh đạo và nhân dân xã Thanh Tâm, nhất là anh chị em du kích trinh sát nắm địch ở bốt Tâng, bốt Cối, bốt Non cung cấp tình hình cho chúng tôi; nhờ đó chúng tôi tìm chân được địch, bảo vệ được cơ sở núi Đất Thanh Liêm và diệt gọn bốt Non được cấp trên biểu dương.

Đề nghị với Đảng và Nhà nước:

- Tuyên dương Đảng bộ, nhân dân quanh vùng núi Đất (Thanh Tâm) là anh hùng

- Tuyên dương lực lượng vũ trang (du kích, dân quân) quanh vùng Tâng, Cối, núi Đất Thanh Tâm là anh hùng lực lượng vũ trang nhân dân thời kỳ chống Pháp.

- Xây dựng tượng đài tri ân các chiến sỹ bộ đội và du kích, nhân dân đã hy sinh đánh giặc giữ làng, nuôi dưỡng bộ đội xây dựng ở xã Thanh Tâm, Thanh Liêm.

Các đại biểu viếng nghĩa trang liệt sỹ xã Thanh Tâm (huyện Thanh Liêm) ngày 21/5/2009.

Đ/c Đinh Văn Cương - Ủy viên Trung ương Đảng - Bí thư Tỉnh ủy, Chủ tịch HĐND tỉnh Hà Nam cùng các đại biểu và nhân chứng dâng hương tưởng nhớ các liệt sỹ tại nghĩa trang xã Thanh Tâm - Thanh Liêm, ngày 21/5/2009.

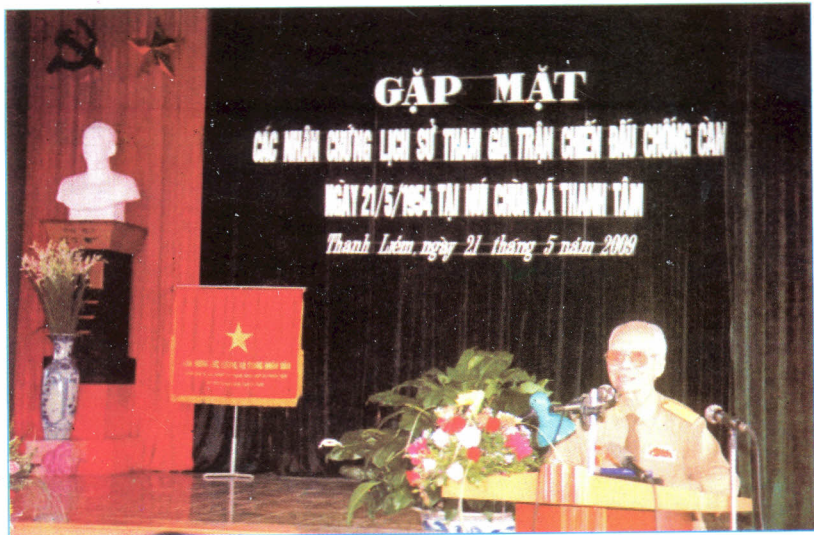
mặt sáng láng giàu nghĩa tình của đồng bào. các chiến sĩ du kích địa phương, các chiến sĩ quân đội nhân dân của Trung đoàn 95 từ chiến trường Bình Trị Thiên ra góp sức giải phóng đồng bằng Bắc Bộ.

Ngày khi Báo ra, bản thân tôi giật mình, bàng hoàng, trí nhớ lộn xộn khi thấy sự việc xảy ra tại một vùng đất mình quá thân thuộc, vùng đồng chiêm trũng nước và những con người đẹp đẽ đã từng được gặp gỡ. Tôi gọi điện hỏi đồng đội không ai trả lời được. Tôi tìm đọc lại lịch sử, không thấy đâu ghi. Mở lại lịch sử Đại đoàn đồng bằng (xuất bản năm 1967) thì ghi rõ: “Để phối hợp tích cực với Điện Biên Phủ, phá kế hoạch củng cố lực lượng của địch, dần dần làm cho các thị xã, thị trấn bị cô lập hoàn toàn, tiến tới giải phóng đồng bằng, làm hậu thuẫn mạnh mẽ cho cuộc đấu tranh ngoại giao của phái đoàn Chính phủ ta đang họp ở Hội nghị Giơ-ne-vơ, Đảng uỷ Đại đoàn quyết định: “Đưa toàn bộ lực lượng vào hoạt động mạnh trong đợt này”. Trung đoàn 8 (tức Trung đoàn 48 - Trung đoàn giúp dân đánh giặc) cùng Trung đoàn 2 (tức Trung đoàn 52) đánh mạnh để mở rộng khu căn cứ và tiến tới giải phóng vùng Nam Định. Trung đoàn 5 (tức Trung đoàn 95 - là một trong những Trung đoàn chủ lực của chiến trường Bình Trị Thiên) đơn vị vừa được tăng cường cho Đại đoàn, hoạt động ngoại tuyến thay thế vị trí của Trung đoàn 48”.

Vừa lúc đó, khoảng 6/5/1954 chúng tôi có tin Trung đoàn 48 tiêu diệt các vị trí Khe Non, Kỳ Cầu. Hôm sau tin vui lớn “Tập đoàn cứ điểm Điện Biên Phủ đã hoàn toàn bị

PHÁT BIỂU CỦA ĐẠI TÁ HÀN THỤY VŨ

*Nguyên Nhà báo Báo Quân đội nhân dân,
Nguyên cán bộ Tiểu ban Tuyên huấn Trung đoàn 48,
Đại đoàn 320 năm 1954*

Trước hết tôi xin bày tỏ lòng biết ơn Huyện uỷ, UBND, Ban Chỉ huy Quân sự huyện Thanh Liêm, tỉnh Hà Nam đã tổ chức hội nghị gặp mặt trọng thể này để tôn vinh một sự kiện bi tráng, một điểm son lịch sử, không chỉ của một xã, một huyện, một tỉnh, hay của một đơn vị quân đội nào, mà là của toàn dân, toàn quân ta. Nhất là lại vào đúng dịp kỷ niệm 55 năm chiến thắng lịch sử Điện Biên Phủ.

Thứ hai, xin nhiệt liệt hoan nghênh Báo Quân đội Nhân dân và nhóm phóng viên trẻ đã làm sống lại những gương

quân ta tiêu diệt”. Như vậy đã rõ. Các đơn vị của Đại đoàn 320 chuẩn bị tiến sâu vào vùng sau lưng địch (Nam Định). Trên phòng tuyến sông Đáy rất ác liệt của địch đã có Trung đoàn 95 trấn giữ.

Đêm 10/5/1954, Trung đoàn 95 dùng pháo cối tập kích dữ dội vào thị xã Phủ Lý. Binh đoàn cơ động số 4 của địch phải bật ra ngoài. Tiểu đoàn 2 của binh đoàn này về đóng tại Thượng Tổ. Đêm 11/5 Tiểu đoàn Thanh Lũng và một bộ phận Tiểu đoàn Tiên Yên (Tiểu đoàn 884) của Trung đoàn 48 từ Nam huyện Ý Yên, tỉnh Nam Định (cách Thượng Tổ, huyện Thanh Liêm 20 km) bôn tập tới. Sau 30 phút chiến đấu, quân địch bị tổn thất nặng gồm bị bắt, bị thương, bị tiêu diệt tới 385 tên. Tiểu đoàn thứ 2 của Binh đoàn cơ động số 4 chỉ còn không đầy 90 tên sống sót chạy về Phủ Lý.

Lịch sử Đại đoàn Đồng bằng ghi tiếp: “Trung đoàn 95 lại tiếp tục uy hiếp thị xã Phủ Lý nhưng Binh đoàn cơ động số 4 vẫn không dám ló ra. Ban Chỉ huy Trung đoàn quyết định bao vây uy hiếp vị trí Tàng (trên đường số 1) để buộc Binh đoàn này phải đi giải vây. Đúng như dự kiến của ta, Binh đoàn cơ động số 4 được lệnh phải đi ứng cứu vị trí Tàng. Khi chúng vừa đến làng Đại Kiện phía Nam thị xã Phủ Lý 20 km thì bị các chiến sĩ Trung đoàn 95 diệt một bộ phận quan trọng. Số còn lại rút chạy về Phủ Lý. Sau trận này, Binh đoàn cơ động số 4 không còn khả năng chiến đấu phải rút về củng cố. Bộ Chỉ huy địch vội vã đưa Binh đoàn cơ động số 8 đến thay thế”.

Như vậy, trong trí nhớ của tôi và một số anh em cựu chiến binh Trung đoàn 48 thì chiến công oanh liệt này của Trung đoàn 95 là “Đại Kiện. Khe Non” với hình ảnh trận chiến đấu diễn ra vô cùng quyết liệt, đặc biệt dưới mưa bom, mưa pháo đạn từ trên trời và từ xa rớt tới mà đơn vị vẫn kiên cường bám trụ, chiến đấu đến hơi thở cuối cùng. Nhớ lại nhận định của Đảng uỷ Đại đoàn 320 ngày 8/5/1954: “khả năng tăng cường chủ yếu của địch là máy bay và pháo binh. Còn việc tăng quân cơ động thì chỉ có hạn” là hoàn toàn chính xác. Giữa lúc trận chiến đấu diễn ra, tôi theo quân báo từ Sở Chỉ huy cơ bản của Trung đoàn 48 đóng ở rừng Bồng Lạng ra ven núi sông Đáy quan sát, thấy cả một dãy núi dài rực lửa, anh em bên đó có một tiểu đoàn tựa lưng vào núi, cơ động và linh hoạt bề gãy từng mũi tiến công của địch. Chúng ý thế hoả lực mạnh và có sức cơ động ào ạt của xe Cóc ở đồng nước nhưng cũng không sao xẻ được một mũi vào làng. Vì thế, chúng đã tập trung máy bay ném bom cháy “napan”, bom phá hồng tiêu diệt quân ta và huỷ hoại xóm làng, nhưng cuối cùng địch phải kéo nhau rút chạy.

Tà chiều ngày 21/5/1954, anh Lê Minh - Chính uỷ Trung đoàn 48, người trực cao nhất ở Sở Chỉ huy cơ bản gọi một số anh em có trách nhiệm ở Trung đoàn bộ lên hội ý. Anh trầm tĩnh thông báo: “trận đánh bên Khe Non rất quyết liệt, quân báo vừa cho biết anh em 95 đánh rất kiên cường, có sự hỗ trợ đắc lực của du kích và đồng bào nhưng tổn thất có nhiều đấy. Các anh về huy động anh em sang hỗ trợ, xem có việc gì thì góp sức. Rạng sáng phải rút về,

đừng để tổn thất vô ích như sau trận Sở Kiện”. Chúng tôi biết anh lo cho chúng tôi chu đáo, kể cả việc bố trí lực lượng cảnh vệ đi cùng để cảnh giới hai bên đường số 1.

Chúng tôi về tập hợp anh em, ai cũng sẵn sàng nhận nhiệm vụ. Tiểu ban dân vận còn một mình anh Nguyễn Văn Mạn - Trưởng Tiểu ban cũng nhận đi; Tiểu ban Tuyên huấn được huy động khá, cả tổ in đá chuyên in bản tin “giúp dân đánh giặc” có Hà Trì - người viết chữ ngược trên đá, Vương Duy Biện - người to khỏe chuyên lo cõng hòn đá in và 5 chú nhân viên, thư ký, liên lạc; nhà nhiếp ảnh Nguyễn Văn Giá cũng xung phong đi. Còn bên Ban Tham mưu, Hậu cần cũng đi một số tôi không nhớ rõ. Chúng tôi khăn trương vượt sông Đáy, lội ruộng, vượt đường số 1 nhằm thẳng hướng núi đi tới. Khi tiếp cận chân núi, chúng tôi lần tới một mặt bằng đã thấy nhiều đồng bào và bộ đội. Trời vẫn tối đen như mực, chỉ nghe tiếng gọi í ới (tiếng miền Bắc nghe rõ ràng, tiếng miền Trung nghe khó hiểu) xen lẫn tiếng xéng cuộc đào đất cùng với tiếng khóc của các mẹ, các chị làm tôi không cầm được nước mắt. Các anh nằm rải rác bên sườn núi xen giữa những thân cây đổ. Mọi người mò mẫm tìm kiếm, bàn tay chúng tôi đã dính nhớp nháp máu các anh. Hình bóng những cán bộ, chiến sĩ mạnh khỏe, vạm vỡ mang những bộ quân phục nghiêm chỉnh cứ như còn hiển hiện trước mắt. Tôi không nhớ rõ, có lẽ khoảng gần nửa đêm mới có ánh trăng mờ. Sau đó mọi người chuyển dần đến một hẻm núi, ở đây cảnh đồ nát bầy ra thật xót xa, một số đồng chí hy sinh không

còn nguyên vẹn. Đây là lần thứ hai trong đời bộ đội của tôi đứng trước cảnh tượng này (ở đây có anh Ngô Huy Phát, chắc anh còn nhớ khi chúng ta đi thu lượm di hài các đồng chí công binh ở Mè Lạt chân núi Ba Vì năm 1949), mấy chú lính trẻ trong đội cứ bám lấy chúng tôi: “Em sợ lắm”. Chúng tôi, mấy anh em tuổi cứng hơn nhưng cũng thấy lòng dạ như xát muối. Không thể thu lượm đầy đủ di hài các anh nếu không đủ ánh sáng, trong khi súng địch từ Phủ Lý, Côi và vài nơi khác vẫn bắn cầm canh lúc thưa, lúc mau. Sau khi hoàn thành nhiệm vụ, trên đường về đơn vị, chúng tôi chẳng ai nói với ai câu nào, trong đầu xoay vần câu hỏi, sao các anh phải bỏ lại tuổi xanh khi bình minh của cuộc kháng chiến 9 năm đã đỏ ửng chân trời.

Hôm nay hồi tưởng lại chuyện đã cách xa hơn nửa thế kỷ, tôi biết nói gì nữa. Chỉ có hình ảnh bi hùng của các anh khi đưa các anh về đất mẹ thì không bao giờ phai mờ trong tâm trí và trái tim tôi. Tôi đã thấm rơi nước mắt khi đọc loạt bài về núi Chùa trên Báo Quân đội Nhân dân.

Nay ý định cao cả của Đảng bộ, quân và dân huyện Thanh Liêm, tỉnh Hà Nam xây dựng đền tưởng niệm các liệt sĩ hy sinh trong trận chiến đấu này là tốt đẹp quá rồi. Nhưng sao tôi nghe thấy có tin một số đồng chí chưa được công nhận là liệt sĩ, vì những người đó “mất tích”!. Mấy chục đồng chí thối nát, xương tan ở hẻm núi Chùa mà những trận mưa núi sau đó lại cuốn phoi từng phần xương thịt các anh chưa đủ nói với người đời sau một điều gì sao?

*Nguyên Trung đội trưởng du kích xã Thanh Tâm,
huyện Thanh Liêm năm 1954*

Tôi xin kể lại một vài diễn biến của trận chống càn ngày 21 tháng 5 năm 1954 tại Trà Châu núi và khu vực chùa Trà Châu (hay còn gọi là núi Chùa, Chanh Chè). Năm đó tôi là du kích bán tập trung của xã Thanh Tâm.

Ngày 21 tháng 5 năm 1954 địch tập trung lực lượng lớn gồm nhiều quân binh chủng càn quét Chanh Chè để giải vây cho bột Tâng. Lực lượng quân địch gồm hơn 1.000 bộ binh từ Non vương chiếm các đỉnh núi cao, dưới đồng rất nhiều xe cộ tải lương, súng ống từ Rôc Sô đến

giếng Đình Rỏ (tức Trạm xá xã bây giờ); ngoài đường số 1, xe tăng từ Lác đến phố Cà. Hơn nữa, còn có pháo tầm xa từ Phố Phủ, Bình Lục và máy bay yểm trợ.

Diễn biến của trận chiến đấu như sau:

Chiều ngày 20 tháng 5 năm 1954, đơn vị chủ lực đóng tại Trà Châu núi làm nhiệm vụ bao vây bớt Tầng đã nửa tháng, rút đi. 15 giờ chiều ngày hôm đó, 3 máy bay địch ném 6 quả bom xuống Trà Châu làng làm chết 4 dân thường. Đến 20 giờ đêm, 2 đơn vị bộ đội chủ lực tiếp tục hành quân về Trà Châu núi. Đơn vị bộ đội miền Trung đóng tại xóm Giàn từ nhà cụ Liễu đến Miếu Thôn. Một đơn vị nổi tiếng Bắc đóng tại xóm Chùa và thôn Sờ. Đến 4 giờ sáng ngày 21 tháng 5 các đơn vị tập kết đủ quân. Du kích và nhân dân cũng nấu xong cơm cho bộ đội ăn. Đường xa hành quân suốt đêm nên các anh rất mệt.

Khoảng 5 giờ sáng ngày 21 tháng 5, chiếc máy bay “Bà già” bay lượn về về chỉ huy cho pháo tầm xa bắn cấp tập liên hồi, đồng thời trên các đỉnh núi đã thấy dày đặc bộ binh địch. Dưới đồng rất nhiều xe cóc găm rú bao vây thành hình cánh cung. Bộ đội ta nằm giữa thế gọng kìm. Hơn 1.000 bộ binh địch đã chiếm các đỉnh núi ông Biểu Tuy và đỉnh núi Chùa. Điện đài của ta bị đứt nên các đơn vị không liên lạc với nhau được.

Tình thế vô cùng gấp gáp, tôi thấy 3 đồng chí bộ đội đeo súng ngắn hội ý chớp nhoáng. Sau đó 3 khẩu cối 60 ly đặt tại gốc cây Thị nhà ông Bái bắn lên đỉnh núi ông

Biểu Tụy, bắn vào đội hình quân địch. Sau vài loạt cối của ta bắn, bộ đội và du kích phối hợp đeo lá ngụy trang chia làm nhiều mũi xông lên đòi phản kích. Tôi được biên chế vào khẩu đội đại liên đặt trên núi Quan Sơn bắn vào các xe cóc đỗ ở giếng Đình Rỏ và gốc gạo.

Ngay lúc đó, các cỡ súng của địch xối xả nhả đạn, pháo tầm xa ngoài phố Phủ Bình Lục và núi Cối bắn cấp tập liên hồi. Pháo 12,7ly trên các xe tăng, xe cóc ngoài đường 1 bắn cây sỏi đất đá khu vực trận địa của ta. Các cỡ súng máy to, nhỏ trên các xe cóc và bộ binh địch trên đỉnh núi, tất cả trút đạn vào các mũi phản kích của ta. Khẩu đại liên của bộ đội đặt trên núi Quan Sơn bắn đến đờ rục nòng như thanh thép trong lò. Hai trung đội Âu Phi trên xe cóc đậu tại giếng Đình Rỏ tấn công vào Núi con bị khẩu đại liên của ta bắn chặn lại, chúng thương vong quá nửa kéo xác nhau rút ra xe cóc. Nhưng 3 chiến sỹ của khẩu đội đại liên cũng hy sinh ngay trên núi Quan Sơn.

Cứ thế... cứ thế, chiến trận giằng co giữa ta và địch diễn ra vô cùng khốc liệt. Sau 5, 6 đợt phản kích của bộ đội ta, đến khoảng 13 giờ thì bộ đội bị thương vong khá nhiều. Cả thôn xóm nhòa trong khói lửa bom đạn. Mùi thuốc súng, mùi khói bom Napan sặc sụa ngọt ngạt. Mặc dù chiến sự diễn biến ác liệt nhưng tình quân dân càng nồng thắm. Cụ Đinh Thị Giới (tức cụ Tào) cùng một số cụ trong hội bà mẹ chiến sỹ vẫn nấu cháo mang đến tận chiến hào cho thương binh.

Khoảng 13 giờ địch cho 4 máy bay đến bắn phá và ném bom vào đội hình quân ta. Chúng ném 2 quả bom tấn xuống khe Chùa, 2 quả vào vườn nhà cụ Phạm Đức Vinh và 2 quả vào đền Trà Châu, 1 quả bom Napan trúng cổng nhà ông Sở, sau loạt bom tấn và Napan trút xuống, tiếng súng thưa thớt dần. Xe cóc chạy rút về Tàng còn bộ binh rút sang Liêm Sơn rồi về Bình Lục.

Đến 14 giờ, tiếng súng im hẳn. Hơn 40 thương binh của ta đêm đó được dân công chuyển vào mạn trong. Tiểu đoàn bộ đội Quân khu 4 còn hơn 30 đồng chí cũng chuyển đi. Trung đội du kích và nhân dân Trà Châu làm nhiệm vụ mai táng các liệt sỹ.

Ngày đêm đó, số liệt sỹ mà chúng tôi tìm kiếm trên các vườn chè, sườn đồi, các mũi quân ta xông lên phản kích từ núi Quan Sơn đến cổng Đền là hơn 50 liệt sỹ. Tất cả các liệt sỹ trong người đều không có giấy tờ gì nói về họ tên, quê quán, đơn vị. Chúng tôi đành đành rằng, số liệt sỹ trong trận chiến đấu này chỉ có vậy. Nhưng mấy ngày sau đó, chúng tôi vẫn tiếp tục tìm tòi, lùng sục mà không thấy liệt sỹ nào. Chỉ có trên núi lối sang thôn Đùng xã Liêm Sơn, còn 3 xác lính da đen mà địch không đem hết.

Nhưng sau đó độ 1 tuần lễ, một đêm mưa rất to, trong khe Chùa trôi ra hơn chục thi hài bộ đội. Và cứ thế, cứ thế sau mỗi trận mưa lớn lại có thi hài các anh trong khe núi trôi ra.

Đến tháng 8 năm 1954, có 3 đồng chí bộ đội là cấp chỉ huy về cùng du kích Trà Châu khai lòng khe núi bị

bom lấp thì tìm được rất nhiều thi hài bộ đội ta, trong đó có 3 đồng chí còn nguyên vẹn, ngồi tựa lưng vào thành khe; một đồng chí tay cầm súng ngắn, tay cầm ống nghe điện đài; một đồng chí đeo xà cọt có phù hiệu chữ thập và một đồng chí đeo súng ngắn. Ba đồng chí này quan tài được phủ quân kỳ, còn tất cả các anh đều chôn cất tập thể.

Sau hơn 2 tháng mới tìm kiếm nên thi hài các anh đã bắt đầu phân huỷ. Mùi tử khí vô cùng sặc sụa. Chúng tôi an táng các anh với nỗi niềm đau thương và lòng kính phục. Thật đau lòng khi phải đào những hố rộng hàng 100m² dùng cáng tre khiêng các anh đi an táng tập thể. Có những thi hài phải bốc vào thúng để đem đi an táng. Tất cả, tất cả vì các anh, chúng tôi an táng các anh không ai có khẩu trang, găng tay. Cụ Trình lúc bấy giờ là công an xã bắt được 2 vò rượu lậu, dùng để tẩy mùi tử khí.

Trận chiến ngày 21 tháng 5 năm 1954 vô cùng oanh liệt, khốc liệt và bi hùng. Mặc dù tương quan lực lượng giữa ta và địch có sự chênh lệch; quân địch đông, lại có pháo binh, xe tăng, máy bay chi viện. Nhưng chúng cũng bị tổn thất nặng nề nên đã dùng máy bay bắn phá và ném bom hủy diệt vào đội hình quân ta. Hơn 100 cán bộ, chiến sĩ của 2 tiểu đoàn đã anh dũng hy sinh, hầu hết không rõ tên tuổi, quê quán.

55 năm qua chưa có đơn vị nào về tìm lại đồng đội nơi chiến trường xưa. Chiến tích và ký ức đẫm máu xưa, nay mới được khơi nguồn tri ân. Nhân dân thôn Trà Châu

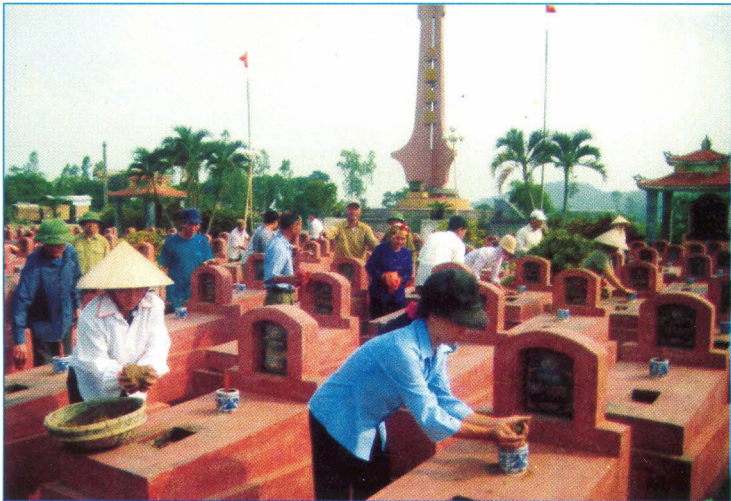
và xã Thanh Tâm chúng tôi luôn trân trọng, thương nhớ và biết ơn các anh, các anh đã chiến đấu ngoan cường đẩy lùi nhiều đợt tấn công của địch. Chúng không tràn vào làng được để bắn giết đồng bào.

Hàng năm, các ngày lễ tết, nhân dân Trà Châu vẫn đến khe Chùa thắp nhang cầu nguyện cho các anh siêu sinh. Hội các già quy chùa Trà Châu, tháng đôi tuần đều thỉnh các anh về chùa ăn mỳ lộc Phật.

Nguyện vọng của nhân dân là nơi đây phải là một dấu ấn oanh liệt bi hùng. Đề nghị Nhà nước xây dựng một đài tưởng niệm tương xứng với hơn 100 liệt sĩ đã hy sinh trong một trận đánh trên mảnh đất này cũng là để tri ân các anh và đời đời hậu thế hiểu rằng: có độc lập tự do đã phải đổi bằng bao xương máu của thế hệ cha anh.

Thiếu tướng Bùi Huy Bồng - Nguyên Phó tư lệnh Binh đoàn 678/BQP, nguyên Chính trị viên Tiểu đoàn 884, Trung đoàn 48, Đại đoàn 320 phát biểu cảm tưởng với cán bộ và nhân dân huyện Thanh Liêm, tại núi Chùa xã Thanh Tâm ngày 21/5/2009.

Nhân dân xã Thanh Tâm đang chăm sóc phần mộ các liệt sỹ.

PHÁT BIỂU CỦA ÔNG BÙI XUÂN MIÊNG

Nguyên du kích xã Thanh Tâm, huyện Thanh Liêm năm 1954

Sau thất thủ ở chiến trường Điện Biên Phủ, thực dân Pháp tập trung các lực lượng hùng mạnh nhất của quân viễn chinh như: máy bay ném bom, xe bọc sắt, xe cóc, súng 12ly7, đại bác cỡ lớn từ bốt Cối, bốt Tâng, bốt Bình Lục mở một trận càn quét rất quy mô lớn vào địa bàn xã Thanh Tâm hùng trả thù cho thất bại tại Điện Biên Phủ. Tôi xin trình bày tóm tắt một phần của trận chiến đấu tại núi Chùa Trà Châu thuộc xã Thanh Tâm, Thanh Liêm, Hà Nam như sau:

Tối ngày 20 tháng 5 năm 1954, tôi thấy bộ đội chủ lực ở đầu đến toàn nói tiếng miền Trung tập kết tại thôn Trà Châu từ đầu làng đến cuối làng.

Sáng sớm ngày 21 tháng 5 năm 1954, quân viễn chinh Pháp bắt đầu đi càn quét từ bốt Côi (Liêm Cẩn) dọc theo dãy núi đất xuống Trà Châu (Thanh Tâm) thì gặp lực lượng bộ đội ta. Hai bên chiến đấu rất oanh liệt, bộ binh chúng chiếm được đỉnh núi cao, dưới ruộng xe lội nước, xe cóc các cỡ lớn dàn hàng ngang dọc theo dãy núi, đại bác ở các đồn bốt bắn yểm trợ, trên trời thì có máy bay ném bom, lực lượng của chúng rất hùng mạnh, có đầy đủ súng đạn, quân của chúng rất đông. Cuộc chiến đấu diễn ra từ 6 giờ sáng ngày 21 tháng 5 năm 1954 đến 13 giờ 30 phút quân đội ta chiến đấu rất anh dũng, một mất, một còn với quân địch dù trời nóng nắng của tháng 5, dù súng đạn của quân giặc rất tối tân nhưng bộ đội ta vẫn giữ vững được trận địa.

Phía đầu làng, chúng cho quân và xe cóc tiến vào sát dãy núi Đất thôn Trà Châu thì gặp một tổ chiến đấu của ta bố trí tại khu nhà cụ Bình Liễu, một khẩu đội đại liên đặt tại điện Quan Sơn chống trả quyết liệt, 3 chiến sỹ đại liên hy sinh tại chỗ nhưng ta đã làm cho chúng không vào được chân núi. Đến 13 giờ 30 phút chúng bỏ chạy về làng Chanh, ở đồng ruộng thì xe cóc, xe lội nước rút hết về Bình Lục. Sau đó, chúng cho máy bay đến ném bom, bộ đội ta xuống khe núi Chùa Trà Châu trú ẩn bị máy

bay của địch ném một quả bom cỡ lớn trúng vào đội hình đơn vị, làm hàng trăm đồng chí bộ đội bị vùi dưới lòng đất của khe chùa Trà Châu. Tối ngày 21 tháng 5 năm 1954, anh em du kích cùng nhân dân đi chôn cất các anh bộ đội đã hy sinh ở trên núi. Còn dưới khe sâu của Chùa Trà Châu, chúng tôi thấy có một hố bom rất sâu nhưng không rõ dưới khe núi bị vùi lấp có còn thi hài bộ đội hay không? Mấy ngày sau, trời mưa to, nước từ khe chùa chảy ra, thi hài các anh trôi ra theo dòng nước, cách hố bom hàng trăm mét. Rồi cứ thế 2, 3 tháng sau những trận mưa to, thi hài các anh lại trôi ra theo dòng nước của khe núi, hầu hết đã bị phân huỷ. Anh em du kích cùng nhân dân khẩn trương mang thi hài các anh đi mai táng. Chúng tôi không hề biết tên tuổi, quê quán các anh ở đâu, đơn vị nào.

55 năm đã trôi qua, nay tôi đã 75 tuổi, đã được nghỉ hưu, sức ngày một yếu lại bị bệnh tim hoành hành. Nhưng khi nghĩ lại hoặc khi nhìn thấy một số người dân làm nhà, đào ao vẫn thấy hài cốt các anh thì không sao cầm được nước mắt và xúc động trước sự hy sinh cao cả của các anh vì độc lập, tự do của Tổ quốc.

Thay mặt các cựu du kích cùng toàn thể nhân dân thôn Trà Châu, xã Thanh Tâm, huyện Thanh Liêm nói riêng, nhân dân cả nước nói chung kính mong lãnh đạo các cấp, các ngành tiến hành xây dựng đài tưởng niệm để tỏ lòng tri ân với các anh, với các gia đình có những người con đã hy sinh tại nơi đây.

Kính mong các cơ quan đoàn thể, các nhà tài trợ, các nhà hảo tâm, các doanh nghiệp, xí nghiệp đến cùng chung sức, chung lòng tham gia xây dựng đài tưởng niệm tri ân anh em bộ đội đã hy sinh ngày 21 tháng 5 năm 1954 tại nơi đây, cũng như có những nén hương thơm tỏ lòng kính viếng các anh.

PHÁT BIỂU CỦA ÔNG BÙI NGỌC SÁCH

Nguyên du kích xã Thanh Tâm, huyện Thanh Liêm năm 1954

Tôi tuổi đã cao, thời gian đã lâu nhưng trận đánh khe núi Chùa năm xưa đã in trong tâm trí. Vào năm 1953 tôi là thư ký hành chính thôn Trà Châu, theo chủ trương của cấp trên, địa phương phải xây dựng lực lượng hậu bị quân, các cán bộ đảng viên đều phải tham gia xây dựng, tôi là cán bộ phụ trách hành chính, đồng thời cũng là đội viên dân quân du kích. Chiều ngày 20 tháng 5 năm 1954, có hai anh bộ đội về liên hệ, nói với tôi, tối nay có bộ đội về qua và dừng chân lại, các đồng chí bố trí giúp bộ đội, phải giữ kín. Khoảng 9-10 giờ đêm thì bộ đội về rất đông,

tiếng nói khó hiểu, chúng tôi đoán là người miền Trung. Sau đó, đơn vị phân chia ra ở từng nhà dân, phối hợp với dân quân du kích canh gác. Còn một số đi nấu cơm, địa phương có cử bà Bình Tào, bà Lán và các cô: Quyên, Khê, Chấn, Đàm, Đâu quyền góp cùi các gia đình, tham gia nấu và nắm cơm cho bộ đội.

Đơn vị dân quân du kích thôn Trà Châu là đơn vị mạnh nhất xã Thanh Tâm, thời gian đó mỗi thôn có một đội dân quân du kích. Trà Châu thường xuyên phải chống càn rất nhiều, quân địch thường xuyên qua làng, chúng tiếp tế từ bột Cà và bột Bô. Lực lượng du kích có rất ít vũ khí, chỉ có 6 khẩu súng trường, còn chủ yếu là mìn và chông...Làng Trà Châu bị địch đốt phá nhiều lần và giết hại nhiều người mỗi khi chúng đi qua.

Sáng ngày 21 tháng 5 năm 1954, quân Pháp kéo đến chiếm đóng ở đỉnh núi Chùa và đỉnh núi ông Biểu Tuy, ngoài đồng thì xe cóc, xe lội nước bao vây. Bộ đội và dân quân du kích ở cả chân núi, cuộc chiến đấu bắt đầu từ 6 giờ sáng đến 4-5 giờ chiều. Du kích phải rút lui theo chân núi về thôn Thông, bộ đội ở lại chiến đấu, tôi được ở lại phối hợp với ba anh bộ đội chiến đấu ở chân núi ông Biểu Tuy, vũ khí có 1 khẩu cối, 2 khẩu súng máy báng gỗ và 1 khẩu súng trường. Khi có lệnh xung phong, bộ đội từ sườn núi xông lên, địa hình trống trải, xe cóc ở ngoài bắn xối xả vào nên bộ đội hy sinh rất nhiều ở sườn núi, tinh thần chiến đấu rất dũng cảm, người trước ngã

xuống, người sau xông lên, 3 anh bộ đội chiến đấu cùng với tôi đều hy sinh. Song, bộ đội đã đánh bật được địch ra khỏi đỉnh núi ông Biếu Tuy, chúng rút về tập trung ở núi Chùa; tôi cũng bị thương được đưa xuống hầm. Sau đó, chúng gọi máy bay tiếp viện, ném bom bắn phá rất ác liệt. Lực lượng không cân sức, để bảo toàn lực lượng, bộ đội đã rút vào khe núi Chùa. Lòng khe rộng chừng 2-3m, sâu độ 3-5 m, hai bên là sườn núi, hai máy bay quân Pháp đã bỏ bom ngay bên bờ khe làm lở một khối lượng đất đá lớn ập ngay vào chỗ bộ đội trú quân. Còn số bộ đội đóng đài ở ngoài chân núi, từ đầu núi vào đến Lai đến cửa Chùa cũng bị quân Pháp từ xe cóc tấn công vào và bị hy sinh cả. Hầu như số bộ đội về tới hôm trước đóng khắp chân núi đều bị thương hoặc hy sinh.

Sau khi giải quyết chiến trường xong, cũng không ai biết các anh hy sinh tại nơi ẩn nấp ở khe Chùa. Độ mấy ngày sau có trận mưa rất to thì một số thi hài bộ đội trôi theo dòng nước từ khe Chùa ra ngoài cánh đồng. Đau thương lắm, thi hài đã chóm phân huỷ, mùi tử khí rất khó chịu. Khoảng chừng 3-4 tháng sau lại có trận mưa rất to, đất đá tiếp tục trôi ra, để lộ nhiều thi hài các anh, cấp uỷ Đảng, chính quyền, mặt trận xã chỉ đạo cất bốc đưa ra ngoài an táng. Thừa quý vị! rất đau thương và xót xa lắm. Còn một số thi hài rải rác ở trên sườn núi, sau đã được bốc đưa về nghĩa trang. Vừa qua nhân dân đào ao còn thấy hài cốt bộ đội hy sinh trong trận đánh này.

Nhân danh cá nhân, tôi xin đề nghị Đảng, Nhà nước, các Bộ, ban, ngành quan tâm xây dựng cho nơi đây một khu tưởng niệm để tri ân các anh đã anh dũng hy sinh cho Tổ quốc, nhân dân thường xuyên qua lại tháp cho các anh nén hương thơm, để các anh ấm lòng nơi chín suối, yên giấc ngàn thu.

Các đại biểu xúc động kể lại trận đánh năm xưa tại núi Chùa, ngày 21/5/2009.

Cán bộ và nhân dân địa phương dâng hương tưởng nhớ các liệt sĩ tại chân núi Chùa, ngày 21/5/2009.

PHÁT BIỂU CỦA ĐẠI TÁ NGUYỄN QUỐC HÀ

Bí thư Đảng uỷ, Chính uỷ Sư đoàn 325, Quân đoàn 2

Hôm nay tôi rất xúc động được về dự Hội nghị gặp mặt các nhân chứng lịch sử tham gia chiến đấu, phục vụ chiến đấu trong trận chống càn quy mô lớn ngày 21/5/1954 tại khu vực núi Chanh Chè, xã Thanh Tâm, huyện Thanh Liêm, tỉnh Hà Nam.

Thay mặt Đảng uỷ, Chỉ huy Sư đoàn 325 tôi xin chân thành cảm ơn cấp uỷ, chính quyền và nhân dân huyện Thanh Liêm nói chung, xã Thanh Tâm nói riêng trong suốt 55 năm qua vẫn mang nặng tình quân dân cá nước, chăm

sóc phần mộ các liệt sĩ của Tiểu đoàn 227, Trung đoàn 95 đã anh dũng chiến đấu và hy sinh tại khu vực núi Chùa ngày 21/5/1954. Cảm ơn Báo Quân đội Nhân dân đã có một loạt bài viết: “Núi Chùa - Ký ức, máu đào”, làm sống lại tinh thần đoàn kết quân dân trong trận chiến đấu bi hùng ngày 21/5/1954 của bộ đội chủ lực và du kích địa phương chống lại trận càn quét quy mô lớn của thực dân Pháp tại khu vực núi Chùa, xã Thanh Tâm, huyện Thanh Liêm, tỉnh Hà Nam.

Trân trọng gửi tới các đồng chí trong Thường trực Tỉnh uỷ, HĐND, lãnh đạo UBND tỉnh Hà Nam; Huyện uỷ, HĐND, lãnh đạo UBND huyện Thanh Liêm cùng các quý vị đại biểu khách quý, thân nhân gia đình liệt sĩ Đoàn Công Kỳ cùng toàn thể các đồng chí lời chúc sức khoẻ, hạnh phúc và thành đạt; chúc Hội nghị gặp mặt các nhân chứng lịch sử thành công tốt đẹp.

Sư đoàn 325 được thành lập ngày 11/3/1951 trên mảnh đất Bình Trị Thiên kiên cường, bất khuất với tên gọi: Đại đoàn Bình Trị Thiên. Các đơn vị trong đội hình chiến đấu của Sư đoàn đều được thành lập trên dải đất miền Trung, trong cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp và được thử thách trong khói lửa trên các chiến trường ác liệt, đã lập được nhiều chiến công xuất sắc.

Trung đoàn 101 thành lập ngày 5/9/1945 tại thành phố Huế; Trung đoàn 95 thành lập ngày 19/9/1945 tại Quảng Trị; Trung đoàn 18 thành lập ngày 12/9/1945 tại

Quảng Bình. Trong cuộc chiến tranh bảo vệ Tổ quốc đầu năm 1979, trong đội hình Quân đoàn 2, Sư đoàn 325 đã hành quân từ biên giới Tây Nam ra biên giới phía Bắc và đóng quân ở huyện Lục Ngạn tỉnh Bắc Giang từ đó đến nay.

Trải qua hơn nửa thế kỷ xây dựng chiến đấu và trưởng thành, dưới sự lãnh đạo của Đảng và Chủ tịch Hồ Chí Minh vĩ đại. Được nhân dân thương yêu, nuôi dưỡng, đùm bọc, Sư đoàn 325 đã không ngừng lớn mạnh, trưởng thành: cơ động chiến đấu và chiến thắng trên khắp các chiến trường từ Bắc vào Nam, trên nước bạn Lào, Campuchia anh em. Sư đoàn và 4 Trung đoàn: (Trung đoàn 95, Trung đoàn 18, Trung đoàn 101 và Trung đoàn 84); ba Tiểu đoàn: (Tiểu đoàn 5 - Trung đoàn 95, Tiểu đoàn 8 - Trung đoàn 18, Tiểu đoàn 16 trực thuộc Sư đoàn); 8 Đại đội, 1 Tiểu đội (Tiểu đội vận tải Bùi Ngọc Đủ) và 8 cán bộ, chiến sĩ trong Sư đoàn được Chủ tịch nước tuyên dương Danh hiệu “Anh hùng lực lượng vũ trang nhân dân”. Gần 1.000 tập thể và cá nhân được tặng thưởng Huân chương Quân công và Chiến công các loại.

Trong cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp xâm lược, cán bộ, chiến sĩ Sư đoàn đã chịu đựng muôn vàn khó khăn, gian khổ; vượt qua thử thách khốc liệt của chiến tranh, sát cánh cùng du kích và nhân dân các địa phương trong cả nước tham gia hơn 400 trận đánh lớn nhỏ, diệt hơn 2 vạn tên địch, bắt 1.330 tù binh; thu 12 khẩu pháo, súng cối, 36 xe quân sự... được Chủ tịch Hồ Chí Minh

tặng cờ “Quyết chiến, quyết thắng”. Chiến công nổi bật là trận vận động đánh càn ở Thanh Hương - Mỹ Xuyên thuộc tỉnh Quảng Bình từ ngày 11 - 13/3/1951, đập tan Binh đoàn Bút-tin và Binh đoàn Sóc-kên là hai binh đoàn chủ lực, thiện chiến của thực dân Pháp. Ngày 11/3/1951 được lấy làm ngày thành lập Sư đoàn 325.

Trong Chiến dịch Đông Xuân 1953-1954 Sư đoàn đã tham gia chiến đấu trên cả 3 chiến trường: Việt Nam - Lào - Campuchia, một bộ phận của Sư đoàn (Trung đoàn 95) được điều ra chiến đấu ở đồng bằng Bắc Bộ - chia lửa với mặt trận Điện Biên Phủ, đã phối hợp với đơn vị bạn lập nhiều chiến công vang dội trên chiến trường đồng bằng Bắc Bộ, giải phóng nhiều vùng chiến lược quan trọng, rộng lớn; góp phần mở thông hành lang chiến lược Bắc - Nam Đông Dương, hoàn thành xuất sắc mọi nhiệm vụ của một Sư đoàn chủ lực.

Theo cuốn lịch sử của Trung đoàn 95: “...Ngày 25/5/1954, hai binh đoàn quân chủ lực Pháp có 60 canon, 20 máy bay và hàng trăm xe cơ giới mở cuộc càn vào vùng Khe Non, Đại Kiện... Tiểu đoàn 227 cùng đơn vị bạn và du kích địa phương tổ chức chống càn. Trận đánh diễn ra trong thế tương quan lực lượng vô cùng bất lợi cho ta, song Tiểu đoàn 227, đặc biệt là các Đại đội 117, 120 đã kiên cường anh dũng chiến đấu phản kích và bẻ gãy nhiều đợt tiến công của quân địch. Có những giây phút hiểm nghèo, toàn đơn vị bị o ép từ 4 phía, nhiều trận giáp chiến xảy ra, anh nuôi, y tá ra hết chiến hào càn địch. Trước sự

phản kích với tinh thần “Quyết tử” của bộ đội ta, địch buộc phải tháo chạy để lại hàng trăm xác chết, 15 xe các loại bị phá hỏng, 2 máy bay bị bắn cháy... nhưng địch cũng cố dầy đập, dùng máy bay quân lượn ném bom nhiều đợt gây cho ta thương vong và tổn thất rất lớn...”.

Do điều kiện chiến tranh cũng như tình hình nhiệm vụ của đơn vị lúc bấy giờ nên trong nguồn tư liệu lưu trữ và lịch sử của Sư đoàn chưa phản ánh được đầy đủ diễn biến về trận chống càn của Tiểu đoàn 227, Trung đoàn 95 ngày 21/5/1954 tại khu vực núi Chanh Chè, xã Thanh Tâm, huyện Thanh Liêm, tỉnh Hà Nam; nhất là về thời gian xảy ra trận chiến đấu. Tại Hội nghị gặp mặt hôm nay, nhân dịp kỷ niệm 55 năm chiến thắng lịch sử Điện Biên Phủ và 55 năm trận chống càn bi hùng này, chúng tôi những cán bộ, chiến sĩ Sư đoàn 325 rất xúc động bởi sau 55 năm, hơn 200 cán bộ, chiến sĩ Tiểu đoàn 227, Trung đoàn 95 của Sư đoàn 325 đã anh dũng hy sinh trong trận chống càn ngày 21/5/1954 tại xã Thanh Tâm mới được nhiều người biết đến. Với truyền thống uống nước nhớ nguồn, Đảng uỷ Chỉ huy Sư đoàn 325 luôn khắc ghi công lao to lớn của các liệt sĩ đã hy sinh trong trận chiến đấu này và sự kề vai sát cánh phối hợp chiến đấu của quân và dân địa phương.

Thay mặt Đảng uỷ, Chỉ huy Sư đoàn 325 xin cảm ơn các cựu chiến binh, các cựu du kích địa phương - những nhân chứng lịch sử rất đáng khâm phục và kính trọng của các thế hệ cán bộ, chiến sĩ Sư đoàn 325 hôm nay và

mai sau. Cảm ơn Ban Biên tập Báo Quân đội Nhân dân đã đưa tin và đăng tải diễn biến trận đánh lịch sử của Tiểu đoàn 227, Trung đoàn 95, Sư đoàn 325 tại núi Chùa, xã Thanh Tâm, huyện Thanh Liêm, tỉnh Hà Nam.

Thời gian qua, Đảng uỷ, Chỉ huy Sư đoàn 325 đã chỉ đạo các đơn vị trong toàn Sư đoàn tổ chức các hoạt động tuyên truyền, giáo dục truyền thống cho cán bộ, chiến sĩ nắm rõ sự kiện trận đánh bi hùng đó, làm cho cán bộ, chiến sĩ trong đơn vị thấy được truyền thống hào hùng của lớp cha anh đi trước, từ đó nêu cao lòng tự hào và phát huy truyền thống vẻ vang của một Sư đoàn anh hùng. Đồng thời, đơn vị tiếp tục bổ sung những chiến công, thành tích của trận chiến đấu bi hùng này vào trang sử truyền thống của Sư đoàn và Trung đoàn 95. Qua đây cũng xin đính chính lại thời gian xảy ra trận chiến đấu chống càn là ngày 21/5/1954 (như các nhân chứng lịch sử đã khẳng định) chứ không phải là ngày 25/5/1954 như cuốn lịch sử của Trung đoàn 95 đã ghi, để tuyên truyền, giáo dục cho các thế hệ cán bộ, chiến sĩ đoàn Bình Trị Thiên hôm nay và mai sau.

Cán bộ, chiến sĩ Sư đoàn 325 xin hứa với các đồng chí đại biểu khách quý cũng như với Đảng, Nhà nước và nhân dân: Sẽ không ngừng phát huy truyền thống của lớp cha anh đi trước, ra sức học tập, rèn luyện vượt qua khó khăn, thử thách, sẵn sàng nhận và hoàn thành xuất sắc mọi nhiệm vụ được giao, xây dựng Đảng bộ Sư đoàn trong sạch vững mạnh, xây dựng đơn vị vững mạnh toàn

diện, xứng đáng với truyền thống “Đoàn kết, kiên cường, thần tốc, táo bạo, quyết thắng” mà các thế hệ cha anh đi trước đã tạo dựng.

Từ ý kiến của Thiếu tướng Triệu Huy Hùng - Nguyên quyền Trung đoàn trưởng Trung đoàn 95 (thời kỳ 1954), nguyên Cục trưởng Cục Quân lực Bộ Tổng Tham mưu. Tôi xin hứa sẽ về trao đổi với các đồng chí trong Đảng uỷ, Chỉ huy Sư đoàn chỉ đạo Trung đoàn 95 tiếp tục sưu tầm tư liệu, bổ sung hoàn thiện cuốn Lịch sử của Trung đoàn, đồng thời tiếp tục tuyên truyền giáo dục cho cán bộ, chiến sĩ Trung đoàn về những đóng góp và sự hy sinh to lớn của các thế hệ cha anh trong cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp nói chung và trận chống càn ngày 21/5/1954 tại khu vực núi Chanh Chè, xã Thanh Tâm, huyện Thanh Liêm, tỉnh Hà Nam nói riêng. Tiếp đó chúng tôi sẽ có những việc làm thiết thực cùng cấp uỷ, chính quyền địa phương xây dựng khu tưởng niệm các liệt sĩ tại núi Chùa, thể hiện lòng tri ân các anh hùng liệt sĩ đã hy sinh vì sự trường tồn của dân tộc, vì hạnh phúc của nhân dân.

Thiếu tướng Triệu Huy Hùng - Nguyên Cục trưởng Cục Quân lục Bộ Tổng tham mưu - Nguyên Trung đoàn trưởng Trung đoàn 95, Đại đoàn 325 thấp hương tưởng nhớ các liệt sỹ tại nghĩa trang xã Thanh Tâm - Thanh Liêm, ngày 21/5/2009.

Đại tá Nguyễn Quốc Hà, Chính uỷ Sư đoàn 325, Binh đoàn Hương Giang trao tặng huyện bức ảnh mang "chân dung Chủ tịch Fidel Castro đến thăm đơn vị tại chiến trường Quảng Trị năm 1973" tại Hội nghị gặp mặt các nhân chứng lịch sử ngày 21/5/2009.

PHÁT BIỂU CỦA BÀ ĐOÀN THỊ LÝ

*Em gái Liệt sỹ Đoàn Công Kỹ
Nguyên Tiểu đoàn trưởng Tiểu đoàn 227,
Trung đoàn 95, Đại đoàn 325*

Tôi là Đoàn Thị Lý, 87 tuổi, thương binh hạng 3/4, quê quán ở xã Phù Hoá (huyện Tuyên Hoá - Tỉnh Quảng Bình).

Nghe theo lời hiệu triệu của Chủ tịch Hồ Chí Minh tôi cùng anh trai tôi là Đoàn Công Kỹ cùng nhập ngũ tháng 6/1946. Tôi vào Trung đoàn 18, anh trai tôi vào Trung đoàn 95 cùng Đại đoàn Bình Trị Thiên (Đại đoàn 325). Hôm nay gia đình tôi có 4 thành viên ra dự Hội nghị vô cùng ý nghĩa này gồm: Tôi, em gái tôi (78 tuổi), con trai tôi là Thượng tá

Hoàng Đức Thuận - Chủ nhiệm Hậu cần - Kỹ thuật Ban Chỉ huy Quân sự huyện Quảng Trạch (tỉnh Quảng Bình) và con trai em gái tôi là cháu Bùi Xuân Nam.

Hôm nay được về dự Hội nghị gặp mặt các nhân chứng lịch sử tham gia trận chiến đấu chống càn ngày 21/5/1954 tại núi Chùa xã Thanh Tâm do Huyện uỷ - UBND huyện Thanh Liêm tổ chức. Được về với mảnh đất anh hùng nơi anh trai tôi và đồng đội cùng với dân quân du kích và nhân dân địa phương chiến đấu anh dũng chống kẻ thù xâm lược làm tôi vô cùng cảm động mà không biết nói thế nào cho hết nhẽ.

Trước tiên, cho tôi thay mặt gia đình xin bày tỏ lòng cảm ơn sâu sắc đến Báo Quân đội nhân dân nổi nhíp câu tri ân, cảm ơn cấp uỷ, chính quyền địa phương và Ban CHQS huyện Thanh Liêm đã tạo mọi điều kiện cả về vật chất và tinh thần cho gia đình tôi được đến nơi đây, nơi mà cách đây vừa tròn 55 năm anh tôi chiến đấu và hy sinh. Được trực tiếp nghe các nhân chứng kể lại diễn biến của trận chiến đấu bi hùng, làm tôi thấu hiểu sự mất mát to lớn của quân và dân ta trong cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp xâm lược, đặc biệt là tinh thần chiến đấu anh dũng và sự hy sinh to lớn của du kích và nhân dân xã Thanh Tâm: của cán bộ, chiến sỹ Tiểu đoàn 227, Trung đoàn 95 trong đó có anh tôi trong trận chống càn ngày 21/5/1954. Trong suốt 55 năm qua, gia đình tôi chỉ có một nguyện vọng tìm được hài cốt và đưa anh tôi về an nghỉ tại quê nhà để thoả lòng mong đợi của gia đình và nỗi ray rứt của cha mẹ trước khi qua đời. Tại hội nghị này, tôi vô cùng

cảm động trước sự che chở, giúp đỡ, đùm bọc của nhân dân địa phương trong quá trình chiến đấu và sự vất vả, khó khăn khi quy tập, an táng thi hài các liệt sỹ. Tuy còn nhiều liệt sỹ hy sinh trong trận chiến đấu này chưa xác định được danh tính, có nhiều anh còn nằm đâu đó chưa quy tập được, nhưng Đảng bộ, chính quyền và nhân dân huyện Thanh Liêm nói chung, xã Thanh Tâm nói riêng vẫn thường xuyên tổ chức các hoạt động tri ân, bằng nhiều việc làm thiết thực, cụ thể mang đậm truyền thống đạo lý “Uống nước nhớ nguồn” của dân tộc và phong tục, tập quán tín ngưỡng của địa phương.

Gia đình tôi chỉ có một nguyện vọng là:

- Đề nghị với các cơ quan chức năng phối hợp với cấp uỷ, chính quyền địa phương tiếp tục tìm kiếm, quy tập, xác định tên các liệt sỹ đang yên nghỉ tại nghĩa trang liệt sỹ xã Thanh Tâm hoặc còn nằm lại trong khe núi mà trong đó có hài cốt của anh tôi.

- Xây dựng nơi đây thành khu tưởng niệm các anh hùng liệt sỹ để thân nhân các anh từ mọi miền quê đến thăm có chỗ thắp hương tưởng nhớ và cũng là để giáo dục cho thế hệ trẻ hôm nay truyền thống chiến đấu anh dũng, kiên cường, sự hy sinh to lớn của quân và dân ta trong cuộc kháng chiến giải phóng dân tộc.

Một lần nữa tôi xin chân thành cảm ơn Huyện uỷ-UBND huyện Thanh Liêm đã tổ chức buổi gặp mặt hôm nay có ý nghĩa to lớn và đầy cảm động này.

Gia đình bà Lý (em gái liệt sĩ Đoàn Công Kỳ) cùng các đại biểu và nhân chứng lịch sử viếng nghĩa trang liệt sĩ xã Thanh Tâm, huyện Thanh Liêm, ngày 21/5/2009.

Các cựu chiến binh Trung đoàn 48, Đại đoàn 320 và Trung đoàn 95, Đại đoàn 325 (nhân chứng lịch sử) thăm hỏi gia đình bà Lý, em gái liệt sĩ Đoàn Công Kỳ trong thời gian nghỉ tại khách sạn Hoà Bình, tỉnh Hà Nam để tham dự Hội nghị gặp mặt ngày 21/5/2009.

**BẾ MẠC HỘI NGHỊ
CỦA ĐỒNG CHÍ TRINH VĂN THỰC - TỈNH ỦY VIÊN,
BÍ THƯ HUYỆN ỦY, BÍ THƯ ĐẢNG ỦY QUÂN SỰ
HUYỆN THANH LIÊM**

Sau một buổi sáng làm việc với tình cảm sâu nặng, biết ơn những chiến sỹ đã hy sinh, với tâm nguyện tri ân các liệt sỹ, Hội nghị gặp mặt các nhân chứng tham gia chiến đấu, phục vụ chiến đấu chống càn ngày 21/5/1954 tại núi Chùa, xã Thanh Tâm, huyện Thanh Liêm, tỉnh Hà Nam đã thành công tốt đẹp.

Tại hội nghị này, chúng ta vinh dự được đón các đồng chí là tướng lĩnh, sỹ quan cao cấp đã và đang công tác trong Quân đội nhân dân Việt Nam; các đồng chí đại biểu của các cơ quan thông tấn, báo chí; các đồng chí trong Thường trực Tỉnh uỷ, HĐND- UBND tỉnh và các cơ quan chức năng. Đặc biệt Hội nghị trân trọng ghi nhận sự hiện diện của các đồng chí đại biểu đã và đang công tác tại Sư đoàn 320, Sư đoàn 325 qua các thời kỳ; các đồng chí là du kích địa phương - những nhân chứng quan trọng trong trận chiến đấu tại núi Chùa xã Thanh Tâm, cách đây tròn 55 năm.

Hội nghị hôm nay được nghe 7 ý kiến phát biểu của các đồng chí là cựu chiến binh, nguyên là cán bộ Trung đoàn 48, Đại đoàn 320, Trung đoàn 95, Đại đoàn 325 và các bác nguyên là du kích xã Thanh Tâm đã trực tiếp chiến đấu và phục vụ chiến đấu trong trận chống càn ngày 21/5/1954. Hội nghị được nghe ý kiến phát biểu chỉ đạo, giao nhiệm vụ của đồng chí Đinh Văn Cương - Ủy viên Trung ương Đảng, Bí thư Tỉnh uỷ, Chủ tịch Hội đồng nhân dân tỉnh. Các ý kiến phát biểu của các đồng chí đã tập trung làm sống lại không khí chiến đấu hào hùng và oanh liệt của cán bộ, chiến sỹ Tiểu đoàn 227 thuộc Trung đoàn 95, Đại đoàn 325 và Tiểu đoàn 884 thuộc Trung đoàn 48, Đại đoàn 320. Hai Đại đoàn trên hiện nay là Sư đoàn 320 thuộc Binh đoàn Tây Nguyên và Sư đoàn 325 thuộc Binh đoàn Hương Giang. Cùng với các bài viết đăng trên Báo Quân đội nhân dân, Tạp chí Lịch sử quân sự Việt Nam, Báo Lao động và Xã hội, Báo Cựu chiến binh Việt Nam .v.v... đặc biệt là ý kiến của các bác du kích và nhân dân thôn Chè núi đều tập trung phân tích làm rõ nguyên nhân, diễn biến và ý nghĩa của trận chống càn bi hùng ngày 21/5/1954 tại núi Chùa, xã Thanh Tâm.

**** Nguyên nhân của trận chống càn ngày 21/5/1954:***

Ý kiến của các bác và các đồng chí đều khẳng định đó là sự giẫy chết cuối cùng của thực dân Pháp trên chiến trường đồng bằng Bắc Bộ sau thất bại thảm hại của chúng

ở mặt trận Điện Biên Phủ. Chúng muốn cố giữ tuyến phòng thủ sông Đáy để thua trong “danh dự”, gây sức ép với ta ở Hội nghị Giơnevơ (khai mạc ngày 08/5/1954) bàn về chấm dứt chiến tranh, lập lại hoà bình ở Đông Dương. Địch vẫn ngoan cố mở các cuộc hành quân với quy mô khác nhau, kết hợp bộ binh và xe cơ giới có sự yểm trợ của máy bay, hoả lực pháo binh càn quét vào các khu du kích và vùng giải phóng của ta với mục đích tiêu diệt bộ đội chủ lực, trả thù cho sự thất bại thảm hại tại Điện Biên Phủ. Đại đoàn 320 được giao nhiệm vụ tìm chân địch ở đồng bằng Bắc Bộ mà trực tiếp tại địa bàn tỉnh Hà Nam và một số tỉnh lân cận. Trung đoàn 95, Đại đoàn 325 được giao nhiệm vụ phối hợp với đơn vị bạn đánh địch, tiêu hao lực lượng của chúng trong đó có trận đánh nói trên.

*** Về diễn biến trận đánh:**

Các ý kiến đều thống nhất, trận đánh diễn ra vào khoảng 8 giờ ngày 21/5/1954 đến 18 giờ 30 phút cùng ngày kết thúc. Lực lượng địch khoảng 1.300 tên, có xe cóc, pháo binh, máy bay yểm trợ từ các hướng bất ngờ tấn công bộ đội ta ở khu vực dãy Khe Non, núi Chùa, Chanh Chè, Trà Châu thuộc xã Liêm Trục (nay là xã Liêm Sơn) và xã Thanh Tâm. Trận đánh diễn ra không cân sức giữa ta và địch. Trong điều kiện chiến đấu bất lợi cho cán bộ, chiến sỹ Tiểu đoàn 227 Trung đoàn 95, Đại đoàn 325 đêm hôm trước mới tập kết đến thay thế cho Tiểu

đoàn 884, Trung đoàn 48, Đại đoàn 320. Đồng nước mênh mông bao quanh trận địa, phía địch lại có xe lội nước và hoả lực mạnh, có máy bay yểm trợ. Với tinh thần quyết chiến, quyết thắng, bộ đội ta kiên quyết đánh địch, đến gần trưa ngày 21/5/1954 địch phải rút lui và dùng máy bay oanh tạc trận địa, trả thù cho sự thất bại của chúng. Kết quả: Địch chết khoảng 300 tên và bị phá huỷ 4 xe cóc, 1 Đa-cô-ta bị thương. Ta hy sinh và mất tích 175 người.

*** Về ý nghĩa trận đánh:**

1. Trận chống càn bi hùng của bộ đội Tiểu đoàn 227 thuộc Trung đoàn 95, Đại đoàn 325 và một bộ phận của Tiểu đoàn 884 thuộc Trung đoàn 48, Đại đoàn 320 tại núi Chùa, xã Thanh Tâm ngày 21/5/1954 khẳng định đường lối quân sự đúng đắn của Đảng và Bác Hồ về thế trận toàn dân đánh giặc. Càng kéo lực lượng địch ra mọi vùng chiến lược, chia lửa cùng chiến trường Điện Biên Phủ, góp phần giành thắng lợi hoàn toàn, đánh bại chủ nghĩa thực dân cũ.

2. Trận chống càn bi hùng ngày 21/5/1954 thể hiện sinh động truyền thống vẻ vang của tình quân dân “*cá nước*”, sự phối hợp tác chiến của bộ đội chủ lực và dân quân du kích, kiên quyết chiến đấu bảo vệ quê hương, đất nước. Sự hy sinh to lớn của bộ đội và du kích ngày 21/5/1954 tô thêm truyền thống vẻ vang của các đơn vị thuộc Đại đoàn 325 và Đại đoàn 320. Đồng thời